Эхэ найхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД ҮНЭН

Бүгэдэ арадай газетэ

1921 оной декабриин 21-hаа гарана

1996 ОКТЯБРИИН 16
Намарай адаг шара нюхой hарын 4
СРЕДА
гарагай 4
№198 (19538)
Газетын сэн хэлсээтэ.

Ургаса хуряалга - 96

БАГАШАГ ҮЛӨӨД БАЙБАШЬЕ...

Хүдөө ажахын шэнжэлэл

Хэды болотор наратай дулаан үдэрнүүд байхаб, иигээд хүрөө болог гэhэндэл, hүүлэй үедэ тэнгэримнай хаа-яа бүрхэжэ, хуйтэн бороо, нойтон сahахан шэрбээд абадаг боложо байна. Үглөөнэй дарсагар хюруушье оройн намарые hануулна.

Тиимэhээ таряагаа хуряажа дүргээгүй байhан ажахынуудые эдэ бүгэдэ үшөө дахин шамдахыень баадхана гээшэ ааб даа. Ушарынь юуб гэхэдэ, Бүрэад Республикын Хүдөө ажахын болон эдеэ хоолой министерствэдэ согсологдоhон тоо мэдээн дээрэhээ харахада, байгша оной октябриин 11-нэй байдалаар зарим аймагуудта хуряагдаагүй үшөөл 30 шахуу мянган гектар таряан үлөөд байгаа. Энэнь адагынь 6-7 үдэрэй хүдэлмэри болоно. Илангаяа Бэшүүрэй, Яруунын, Загарайн, Кабанскын, Хэжэнгын, Хяагтын, Хориин, Мухар-Шэбэрэй аймагуудта тус бүридэнь 2 мянганhаа 4 мянга хүрэтэр гектарай ургаса үшөөл хуряагдаагүй байhаар.

Тиихэдэ Зэдын, Захааминай аймагуудбүри октябриин эхеэр таряагаа хуу хуряагаад байhан юм. Тэдэнэй удаа Хурамхаанай, Сэлэнгын, Тарбагатайн, Түнхэнэй аймагуудхуряалгаяа баhал дүүргээ.

Республика соо бүхыдөө хуряагдаха, ёhотой 245.324 гектар таряанай 218.519 гектарынь мүнөө хадагдаа гэжэ тоологдоно. Тэрээн соohоо 215.230 гектарай ургаса хуряагдажа, хамтадаа 212.112 тонно ороohон сохигдоо. Энэмнай ехэ гү, али бага гү гэд харабал, үнгэрhэн жэлдэ энэ үедэ 232,3 мянган гектар, таряан хуряагдаад, 237,9 мянга үлүүтэй тонно ороohон тоогууд дээрэ ороод байhан.

Энээн дээрэhээ харахада, байгша ондо олонхи аймагуудта ургаса хуряалгын эршэ нёдондонойхиhоо доошоо, таряанай гарасашье доогуур байба. Анханай таряа ехээр ургуулдаг Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй, Хяагтын аймагууд үнгэрhэн хабар-зунай ган гасуурhаа горитой хохидолдо оробо.

Тиибэ яабашье мүнөө үедэ мүнгэ зөөриин ходо дуталдажа, ороной финансово-экономическа байдалай ехэхэнээр доройтожо байhан хүшэр хүндэ сагта диилэнхи олон ажахынууд ургаса хуряалгаяа яhала муу бэшээр ябуулжа шадаа гэжэ тэмдэглэхээр. Ехэнхи таряан тоог дээрэ оруулагдаба ха юм.

Тэрэшэлэн энэ жэлдэ бүхыдөө 1587 гектарта хартаабха малтагдажа, 8453 тонно ургаса абтаа. Энэнь нёдондонойхиhоо 5 мянга гаран тонноор бага. Мүн 809 гектарhаа огородой эдеэн абтаха ёhотой hаа, мүнөөдөө 625 гектарайнь ургаса (гол түлэб капуста) хуряагдажа, 6452 тонно овощ абтаа.

Эдэ үдэрнүүдтэ ажахынууд таряалангай hолоомо хуряажа абана, намарай паар хахална.

Редакциин социально-экономическа таhаг.

РЕСПУБЛИКЫН АЖАХЫНУУДТА ТАРЯА ХУРЯАЛГЫН ХЭР ДҮҮРГЭГДЭЖЭ БАЙhАН ТУХАЙ

1996 октябриин 11-нэй мэдээн

Аймагууд	Бүхы таряанай хадагдаhан, хуряагдаhаниинь (процентээр)	Гектар бүриhөө абтаhан ургаса (центнерээр)	
		1996 ондо	1995ондо
Зэдын	100	13,1	11,4
Захааминай	100	15,6	5,1
Хойто-Байгалай	100	14,9	14,7
Баргажанай	100	10,8	13,0
Хурамхаанай	100	7,9	6,6
Сэлэнгын	100	8,6	6,7
Тарбагатайн	97,2	11,0	11,0
Түнхэнэй	95,4	3,6	9,8
Кабанскын	91,7	11,2	15,9
Ивалгын	89,7	8,7	8,1
Яруунын	89,4	9,4	14,6
Мухар-Шэбэрэй	89,3	13,6	11,3
Хяагтын	83,7	7,5	8,5
Бэшүүрэй	82,7	8,0	7,9
Хэжэнгын	75,3	7,6	10,2
Загарайн	72,6	8,7	9,0
Прибайкалиин	71,6	7,8	12,1
Хориин	63,6	9,3	10,7
Республика бүхыдөө	**89,1**	**9,9**	**10,2**

СТЕКЛОЗАВОДСКОЙ hУНГУУЛИИН 63–ДАХИ ОКРУГhОО БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ДЕПУТАДАЙ hУНГАЛТЫН ДҮНГҮҮД ТУХАЙ

Списогтэ оруулагдаhан hунгагшадай тоо - **13191.**

hунгалтада хабаадаhан hунгагшадай тоо - **5259.** - 38,8 %

Кандидат бүхэнэй түлөө hунгагшадай үгэhэн дуугай тоо:

Егоров Евгений Матвеевич - 603 - 11,83 %
Кушмелёв Павел Павлович - 123 - 2,41 %
Назаренко Владимир Леонидович - 272 - 5,33 %
Павельев Дмитрий Анатольевич - 332 - 6,51 %
Тушемилов Михаил Карлович - 3657 - 71,75 %

Бүхы кандидадуудые буруушааhан - 110 - 2,1 %

hунгагшадай эгээл олон дууе абаhан **М.К.ТУШЕМИЛОВ** Бүряад Республикын Арадай Хуралай депутадаар hунгагдаба.

Буряад Республикын hунгуулиин комисси.

ХЭМЖЭЭНҮҮД ХАРААЛАГДАНА

Буряад Республикын Правительство 1996-1997 онуудай үбэлэй үедэ түмэр замай транспортда хүр саhантай тэмсэхэ талаар захиралта гаргаба.

Хүр саhантай тэмсэлдэ бүхы техникэ, хэрэгсэлнүүдые бэлэн болгохо, энэ хүдэлмэридэ хабаадаха зониие шухала хэрэгтэй инструментнүүдээр, хубсаhа хунараар, эдеэ хоолоор хангаха гэжэ ВСЖД-гэй Улаан-Удын отделенидэ, мүн БАЖД-гэй Северобайкальска отделенидэ заагдаа.

Хүр саhантай тэмсэлдэ зониие болон транспорт хабаадуулха талаар хэмжээ ябуулгануудай түсэбүүд баталагдаа.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэблэлэй албан.

Хүндэтэ уншагшад!

"Буряад үнэн"

сонинойнгоо 1997 оной

түрүүшын хахад жэлэй захил хэхэеэ шамдыт!

Октябрь hара соо бүхы хүдөөгэйхид, мүн хотодо ажаhуудаг дайнай болон ажалай ветерануд, инвалидууд, олон хүүгэдтэй гэр бүлынхид иимэ хүнгэлэлтэтэй сэнгээр захил хэхэ аргатай:

1 hарын - 11010 түх.
3 hарын - 33030 түх.
6 hарын - 66060 түх.

Бусад зон хотодо иимэ сэнгээр захиха юм:

1 hарын - 14160 түх.
3 hарын - 42480 түх.
6 hарын - 84960 түх.

Редакцида ерэжэ, 30 мянган түхэригөөр хахад жэлэй захил хэжэ болохо юм. Гадна дайнай инвалидууд 15 мянган түхэригөөр захиха аргатай.

Хүндэтэ уншагшад! "Буряад үнэнөө" хүнгэлэлтэтэй сэнгээр захихаяа шамдаял даа!

Редколлеги.

"Буряад үнэн-97"

НАМДА ХАБААГҮЙ ГЭЭД hУУХАГҮЙ

Гушаад-дүшоод жэлэй саана юун болоо hэм гэжэ булта мэдэнэбди. Өөhэдтэмнай сэхэ хабаатай бэшэ, юуншье болог яахамнайб, дээгүүрхи ноёд hайд мэдээ бээ гээд, абяа аниргүй ябаhанhаа боложо, буряад хэлэ заалга hургуулинуудта хойшоо түригдэжэ, бүхы дээрээ энэмнай бидэнэй өөhэдын хүлөөр лэ "дэбhэгдэжэ"эхилээ бшуу. Мүнөө болоходо, олохон зонтой, илангаяа залуу үетэнэй түрэл хэлэеэ оройдоо мэдэхеэ болёод байхада, энээндэ зэмэтэй хүн яашье олдохогүй.

Энээнhээ hургаалабахал ёhотойбди гэжэ hанахаар. Өөhэдhөөмнай ондоо хэн алдууемнай заhажа, зүб харгыда оруулжа үгэхэб.

Иигэжэ хэлэхэдээ, буряад хэлэмнай илангаяа хүдөөгэй зоной дунда огто мартагдашоод байгаа гэнэгүйб. Буряад уран зохёол, "Буряад үнэн" газетэ уншадаг, тэдээгээр hонирходог зон урда мэтэ уншажа, захил хэжэ абажал байгаа. hургуулинуудташье үхибүүд буряад хэлэ яhала үзэдэг hааб даа.

Үнинэй амаралтада гаранхайшье hаа, манай эндэхи hургуулиин hурагшад түрэл хэлэеэ хэр шудалнаб, зомнай "Буряад үнэн" газетэ захижа уншана гү гэжэ ходо hонирходогби. Манай Гэгээтэйн дунда, мүн Бага-Наринай найман жэлэй hургуулинуудта директорнүүд Татьяна Доржиевна Лумбунова, Дара-Сурун Доржиевна Цыренова болон багшанарай оролдолгоор буряад хэлэ шудалха, үхибүүдые аман үгын, уран зохёолой дээжэнүүдтэй танилсуулха талаар ехэ юумэн хэгдэнэ гэжэ харахадаа, баясахаар байгша.

Эдэ бүгэдhөө уламжалан, мүнөө гараха 1997 ондо түрэл хэлэн дээрэмнай хэблэгдэдэг "Буряад үнэн" газетэ захижа абаял, уншаял гэжэ зониие, илангаяа нютагайхидаа уряалха байнаб. Би өөрөө жэл бүхэндэ захидаг ёhоороо шэнэ жэлэй захилшье хэнхэйб. Гансашье өөрөө энэ газетэдэ захил хээд байнгүй, арга хургынгаа зэргээр айлнуудаар ябажа, зондо захил хүүлэхэ, ушар удхыень хүнүүдтэ ойлгуулха гэжэ оролдоноб. Тиихэдэ огто арсаха хүн байдаггүй. Гансал хашаха юумэнь мүнгэн. Мүнөө намарай сагта ороohо таряанай, мяха шүлэнэй элбэгтэ али аргаар тэрэ 60-70 мянган түхэриг оложо, захил хыт даа гэгшэб.

Түгэсхэлдөө хэлэхэ юумэмни гэхэдэ, "Буряад үнэн" уншахада яhала hонин болоо. Үшөөшье hонин болохо гэжэ найдахаар. Гансал заримдаа манай эндэхи зоной хүсэд ойлгохоор бэшэ үгэнүүд дайралдадаг. Тиимэ хадань зарим юумэндэ сонгоол, сартуул ярянай хэлэ оруулжа байгаад бэшэхэдэ яаха юм ааб?

Е. ЦЫБИКОВА,
Зэдын аймагай Гэгээтэй нютагта ажаhуудаг ажалай ветеран, үнинэй багша.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТОГТООЛНУУД

Буряад Республикын Арадай Хуралай депутат И. В. Михалёвой эрхэ түлөөлэлгэнүүдые мэдэрхэ тухай

Буряад Республикын Арадай Хуралай Мандатна комиссиин элидхэл шагнаад, Буряад Республикын Арадай Хурал **иигэжэ тогтооно:**

1996 оной июлиин 3-да Зареченскэ һунгуулиин 62-дохи округһоо һунгагдаһан Арадай Хуралай депутат Игорь Васильевич Михалёвой эрхэ түлөөлэлгэнүүдые мэдэрхэ.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ
М. И. СЕМЁНОВ.

Улаан-Үдэ хото.
1996 оной сентябриин 23.

"Буряад Республикын эрдэм болон эрдэмэй-техническэ политика тухай" Буряад Республикын хуулиин проект тухай

Буряад Республикын Арадай Хурал **иигэжэ тогтооно:**

1. "Буряад Республикын эрдэм болон эрдэмэй-техническэ политика тухай" Буряад Республикын хуулиин проект нэгэдэхи уншалгаар баталан абаха.

2. Дурадхалнуудые болон ажаглалтануудые оруулхынь тула тус хуулиин проект Буряад Республикын Президентдэ, Буряад Республикын Арадай Хуралай комитедүүдтэ, Буряад Республикын Правительствада, Буряад Республикын Конституционно сүүдтэ, Буряад Республикын Верховно сүүдтэ, Буряад Республикын Дээдын арбитражна сүүдтэ, Буряад Республикын Юстициин министерствэдэ, Буряад Республикын хотонуудай, районуудай өөһэдын хүтэлбэриин зургаануудта эльгээхэ.

Дурадхалнууд болон ажаглалтануудые Буряад Республикын Арадай Хуралай Социальна политикын талаар комитедтэ 1996 оной октябриин 25 болотор үгтэхэ.

3. Социальна политикын талаар Буряад Республикын Арадай Хуралай комитедтэ орохон дурадхалнууд болон ажаглалтануудые хараада абан, тус хуулиин проект зүбшэн хэлсэжэ, Арадай Хуралай ээлжээтэ сессидэ тэрэнэй хоёрдохи уншалгые хаража үзэхыень дурадхаха.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ
М. И. СЕМЁНОВ.

Улаан-Үдэ хото.
1996 оной сентябриин 24.

"Библиотекын хэрэг тухай" Буряад Республикын Хуули тухай

Буряад Республикын Арадай Хурал **иигэжэ тогтооно:**

1. "Библиотекын хэрэг тухай" Буряад Республикын Хуулиие баталан абаха.

2. Буряад Республикын тус Хуулиие гар табихыень ба олондо соносхохыень Буряад Республикын Президентдэ эльгээхэ.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ
М. И. СЕМЁНОВ.

Улаан-Үдэ хото.
1996 оной сентябриин 24.

"Оршон тойронхи байгаалиие хамгаалха тухай" Буряад Республикын хуули тухай

Буряад Республикын Арадай Хурал **иигэжэ тогтооно:**

1. "Оршон тойронхи байгаалиие хамгаалха тухай" Буряад Республикын Хуули баталха.

2. Буряад Республикын тус Хуулиие гар табихыень ба олондо соносхохыень Буряад Республикын Президентдэ эльгээхэ.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ
М. И. СЕМЁНОВ.

Улаан-Үдэ хото.
1996 оной сентябриин 24.

Буряад Республикын Бэшүүрэй аймагай судьягай тушаал тухай

Буряад Республикын Конституциин 86-дахи статьятай зохилдуулан, Буряад Республикын Верховно сүүдэй зууршалһанай үндэһөөр Буряад Республикын Арадай Хурал **иигэжэ тогтооно:**

Буряад Республикын Бэшүүрэй аймагай судьягай тушаалда **Шагдырова** Дарима Тихоновнае томилхо тухай Россин Федерациин Президентдэ зүбшөөлөө үгэхэ.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ
М. И. СЕМЁНОВ.

Улаан-Үдэ хото.
1996 оной сентябриин 24.

Энэ асуудалда харюу һаяар, тодорхойлбол, нэгэ һарын турша соо үгтэхэ ёһотой. Ушарынь гэхэдэ, һаяхан үнгэрһэн Улаан—Үдын горсоведэй зургаадахи сессиин хоёрдохи шатын үедэ бүлэг депутадууд — хотын мэр В. А. Шаповаловта этигэл найдалгүй болоһыень мэдүүлээд, тэрэниие энэ ажалһаань сүлөөлхэ гэһэн дурадхалда дуугаа үгэхыень депутадуудта дурадхаһан байна. Үни удаан тэдэнэр һанамжануудаа хэлсээд, эсэстээ "Нютагай өөһэдын хүтэлбэри тухай" Хуулида үндэһэлэн, тусхай комисси түрүүлэн байгуулжа, хоёр долоо хоноод, хүдэлмэриеэ үргэлжэлүүлхэ сессиин үзэмжэдэ тус асуудал үшөө табиха гэжэ шиидхэбэд.

В. А. ШАПОВАЛОВ ТУШААЛДАА ҮЛЭХЭ ГҮ?

(Улаан-Үдын горсоведэй VI сессиһээ тэмдэглэлнүүд)

Буряад Республикын Президентын Хандалга соо хэлэгдэһэн баримтануудые шалгажа, тэрээндэ сэгнэлтэ үгэхөөр байгуулагдаһан депутадуудай комиссиин хүдэлмэриин дүнгүүдээр мэдээсэл хэһэн депутат В. Б. Прокопьев "һонирхолтой" олон баримтануудыедые сесси дээрэ хэлэһэн байна. Тэдэнэй зариманиинь гэхэдэ: мэр В. А. Шаповалов хуулида зохилдохогүй олон захиралтануудые гаргана. Городской советэй сессиин үзэмжэдэ һайн бэлдэгдээгүй асуудалнууд ходо табигдажа, буруу шиидхэбэринүүд абтана. Жэшээнь, гэр байрын ба коммунальна хангалгын түлбэри тухай шиидхэбэри мүнөөшье хүрэтэр арсалдаатай. Мэриин хүтэлбэрилэгшэд - Шаповалов В. А., Фирсов А. П., Куриленко И. В., Гомбоев А. Ц., Кейзерова Л. А., Шевелев Л. Д., Ожегов Г. Д. гэгшэд Россин Федерациин Эрхэтэдэй Кодексын ба "Буряад Республикын муниципальна алба хаагшад тухай" Хуулиин эрилтэнүүдые сахинагүй. Урдань олзын хэрэг эрхилжэ, өөһэдын фирмэнүүдтэй байһан эдэ хүнүүд, тэдэнээ өөһэдынгөө түрэл гаралнуудта дамжуулаа болоод, үнэн дээрээ хүтэлбэрилһэн зандаа. Тиихэдэ тэдэнэй үри шэри гээшэнь ехэ. А. П. Фирсовэй хүтэлбэрилжэ байһан Азиатска холдингэво компани, жэшээнь, бага олзын хэрэг эрхилэгшэдтэ туһалха жасада 494 гаран миллион түхэриг, "Шаповалов и К°" гэһэн фирмэ Железнодорожно районой захиргааанда 30 миллион түхэриг үритэй.

Гэр байра худалдан абаха, тэдэнээ "хубааха" талаар мэридэ олон дутуу дунданууд бии. Мэриин хүдэлмэрилэгшэд Тиваненко А. В., Шевелева Л. Д., Шопхоева В. И. болон бусад бүри һайн, ехэ квартиранууды хуули хазагайруулан абаһан байха юм. Муниципальна "Улан-Удээнерго" предприятиин хүдэлмэри тушаа олон асуудалнууд бии. Энэ предприяти зaһабарилгын бүхы хэрэгсэлнүүдые гансал "Маргарита" гэһэн хубиин предприятиһаа (хүтэлбэрилэгшэнь экономикын талаар мэриин хорооной түрүүлэгшын уялга мүнөө дүүргэжэ байһан Гомбоев А. Ц. болоно) абажа байгаа. Гэхэтэй хамта, тон иимэ хэрэгсэлнүүдые Улаан-Үдын зарим предприяти, фирмэнүүд 2-3 дахин хямдаар худалдажа байһан юм.

Бюджетнэ мүнгэн сэхэ хэрэглэгдэнэгүй. Салин хүлһэндэ гэжэ үгтэһэн 3,6 миллиард түхэриг урид банкһаа абтаһан урьһаламжын түлбэридэ хэрэглэгдэһэн байна.

Эдэ болон бусад баримтануудые депутат В. Б. Прокопьев хэлэхэдээ, тэдэниие гэршэлһэн документнүүд, данса саарһануудыг хуу бии гэжэ мэдүүлээ.

Гэхэтэй хамта, тус мэдээсэл зүбшэн хэлсэлгэдэ, мүн депутадуудай олон тоото асуудалнуудта харюунуудай үгтэхэ үедэ бүришье һонирхолтой баримтануудыг дуулдаа. Жэшээнь, "Байкал" гостиницын ханада байдаг томо часай зaһабарилгада аяар 105 миллион түхэриг гаргашалагдаа.

Тиваненко А. В. гэгшын бүлэ үсөөншье һаа, 3 таһалгатай квартирада (бюджетнэ 111 миллион түхэригөөр худалдагдажа абтаһан) нүүнхэй. Теэд мэрэй гар табиһан саарһан дээрэ тус квартирын түлөө үгтэхэ нэгэ гэрэйнь номер хэдэ дахин Овражная, 114 гээд бэшээтэй байха юм. Үнэн дээрээ, тэрэ гэрэйнь номер 117. Нүгөөдэ квартирань (хоёр таһалгатай, үнэн дээрээ тэрэ гурбан таһалгатай квартирын түлөө үгтөө юм гү, али үгы гү - ойлгогдоногүй), "Художественный салон" гэһэн магазинай директорэй Тиваненкын "ядажа тулижа" байһыень харахадаа, хайрлаад, бэлэглэһэн гэр болоно...

Мэр Шаповаловта гэжэ абтаһан нэгэ таһалгатай албанай квартира тушаа мүн лэ ойлгогдоогүй асуудалнууд олон. Ленинэй гудамжаар байһан энэ квартирые мэри албанай гэжэ худалдажа абаад, Шаповаловта үгэһэн байна. Тэрэнь уданшьегүй гурбан таһалгатай квартираар тэрэнээ андалдаа. Нэмэлтэ мүнгыень баһал захиргаан түлэһэн байха юм. В. А. Шаповаловай хэлэһээр, тус квартира (нэгэ таһалгатай) хотын баланс дээрэ байна. Теэд энэ квартирадань тэрэ гурбан таһалгатай гэрээ худалдаһан эзэниинь мүнөө оронхой. Тиихэдэ ондоо эзэтэй болоһон квартира мэриин гэжэ тоологдохо юм гү?

"Маргарита" гэжэ хубиин предприяти июль һарада 5,8 миллиард түхэригтэ "Улан-Удээнерго" гэжэ муниципальна предприятида соргонуудые табиха байгаад, оройдоол 1,4 миллиард түхэригтэ тэрэнээ бэелүүлжэ, үбэлдэ бэлэдхэлэй худэлмэриие нилээд һаатуулһан байна. Тэрэшэлэн тус предприяти элдэб хэрэгсэлнүүдые ехэ үнэтэйгөөр худалдаһан байха юм. Заречнэ ЖКХ-да тэдэнэй худалдаһан Д-150 түхэлэй хэрэгсэл 850 мянган түхэриг байгаа. Харин "Сото" гэжэ фирмэдэ тэрэнь оройдоо 210 мянган түхэригтэ бии байгаа. Тиигэжэ хэды ехэ мүнгэн алмагдажа, мэриин дуратай "Маргарита" гэжэ фирмын хармааанда орооб даа!

Буряад Республикын Президентын Хандалга соо хэлэгдэһэн баримтануудые шалгаһан Буряад Республикын Президентын ба Правительствын хуули ёһын управлениин комиссиин түлөөлэгшэд Г.К. Языковай ба В. А. Золотоевой мэдээсэлнүүд соо элдэб "һонирхолтой" юумэнүүд мүн лэ олон байба.

- Хуулида зохилдохогүй олон захиралтануудые Улаан-Үдын мэр гаргана. Бюджетнэ мүнгэн сэхэ шэглэлээрээ заримдаа хэрэглэгдэнэгүй. Салин хүлһэндэ гэжэ үгтэһэн 3,6 миллиард түхэриг, "Мосбизнесбанкһаа" абтаһан урьһаламжын түлөө үгтэһэн банкын мүнгэндэ тоологдоһон процентын 300 миллион түхэриг хаажа ошоо. "Муниципальна алба хаагша тухай" хуули сахихагүй ушарнууд эндэ олон, - гэжэ Г.К. Языков мэдүүлээ.

Удаань үгэ хэлэһэн В. А. Золотоев вице-мэр Фирсов А. П. тухай иигэжэ мэдүүлбэ: "1991 оной декабриин 20-до "Бурятэнерго" гэжэ акционерна бүлгэмһөө вексельна урьһаламжаар 2 миллиард түхэриг тэрэ абаһан байгаа. Тэрэниие абахадаа, "Таксимобанкын" баталамжа гэжэ тусхай үнэмшэлгэ харуулһан юм. Теэд тэрэнь худал саарһан байгаа гэжэ мүнөө тухайлагдана. Тус банк тиимэ үнэмшэлгэ үгэхэ эрхэгүй. Энэ үриин 1 миллиардынь бусаагдабашье, нүгөөдэнь мүнөө болотор түлэгдэнэгүй. Сан соогоо түлэгдээгүй байһанайнь түлөө тоологдожо байһан пениин хэмжээн баһал миллиард шахуу болонхой. Мүнөө энэ ушараар хуули сахиха эмхинүүд мүрдэлгэ эхилээ.

В. А. Шаповаловай фирмэнь хаагааб гэжэ хэды хэлэдэгшэ һаань, тэрэнь худэлһөөр Энэниие юун гэршэлнэб гэхэдэ республикын албан татабэриин инспекциин үгэһэн саарһан Тэрээн дээрэ тус фирмэ энэ жэл арба гаран түлбэри бэелүүлэ гэжэ бэшээтэй. Мэриин мүнөө албанай гэжэ В. А. Шаповаловта абтаһан квартирынь зaһабарилгада 4 мянган доллар түлэгдэһэн байгаа. Хуулиин ёһоор түлбэри валютаар үгтэдэггүй ха юм".

Эдэ бүгэдэ баримтануудые мэдээсэлнүүдые шагнаад харюунуудые үгэхэдөө, В. А. Шаповалов олониень зүй гэхэгүй байһанаа мэдүүлээ: "Комисси худэлхэдөө, юундэ намтай нэгэшье уулзаагүйб? Би харюу, тайлбарил хуу үгэхэ байгааб. Миниий фирмэ үнинэ худэлнэгүй, албан татабаришь түлэдэггүй юм. Тиимэһээ эдэ баримтануудые буруушаажа зарим хүнүүдтэ мэдүүлгэ сүүдэ барихаб. Фирсов А. П. тушаа эли болонхой, тэрэ ажалаа болюулагдаха. Мүнөө энэ хүмүүн Москвада һуралсалда байна, гэжэ хэлээ.

Депутадуудай комиссиин түрүүлэгшэ С. Б. Алексеева хэлэн ажалайнгаа дүнгүүд тухай хэлэхэдээ: "Мүнөө сагай хүндэтэй хотын хүтэлбэрилэгшэд юундэ иигэжэ худэлнэб? Бюджетнэ мүнгэ хайша хэрэгээр хэрэглэжэ, урагша хойшоо гаргашалнаб? Тиигэжэ аяар гаран миллиард түхэригэй гаргаша хэгдэһэн байна. В. А. Шаповаловта комиссиин гэшүүд этигэл найдабаригүй болоһоно мэдүүлээд, тэрэниие энэ тушаалһаань сүлөөлхэ гэһэн асуудалда дуугаа үгэжэ шиидхэхыетнай урьялнаб гэбэ.

Удаан арсалдаһанай һүүлээр депутадууд "Нютагай өөһэдын хүтэлбэри тухай" Хуулида үндэһэлэн, тусхай комисси байгуулаад, мэрэй ажалаа ябуулгые үшөө һайнаар шалгаад, хоёр долоо хоноод худэлмэриеэ баһа үргэлжэлүүлхэ сесси дээрэ тус асуудал зүбшэн хэлсэхэ гэжэ шиидхэбэ.

Сессиин үзэмжэдэ дахинаа табигдаһан "Улаан-Үдэ хотын экономическа байдалые тогтонижоруулха талаар түрүүлэн абаха хэмжэлүүдэй тухай асуудал мүн лэ шүүмжэлэгдэ ехэтэй байжа, тэрэниие сессиин удаадахи хубида хараха гэжэ депутадууд хэлсээ.

В. ШАГДУРОВ.

Эдеэ хоол элбэгжүүлхэ - эгээн шухала зорилго

ХУДАЛДАЖА АБАХААР ЮУМЭН ЯҺАЛА БИИ

(Промышленна продукциин ба эдеэ хоолой зүйлнүүдые худалдаха республиканска выставкэ–яармагһаа хэгдэһэн репортаж)

Хотын Октябрьска районой урдандаа БМДК-гай мебель бүтээн гаргадаг цехэй байра байдал дээрэнь эмхидхэгдэһэн акционернэ "Худалдаа наймаанай комплекс" гэһэн эмхиин үргэн ехэ үдээрнь ороходо, худалдаа наймаанай газар гэжэ ларанаар ойлгохоор байгаа һэн. Наймаанай прилавкануд, шэгнүүрнүүд тодхогдонхой, эндэ асарһан мал болон эдеэ хоолой зүйлнүүдые хинан шалгаха лаборатори, автомашинануудай байха гүсхэй газар түхеэрэгдэнхэй харагдана. Нүүдэл телефоннэ станци худэлдэг байна.

"Худалдаа наймаанай комплекс" гэһэн акционернэ эмхи, "Хяагтын яармаг", "Улаан-Удын яармаг" гэжэ саг үргэлжэ худэлдэг акционернэ бүлгэмүүд, Худоо ажахын болон эдеэ хоолой министерство республиканска энэ выставкэ-яармаг үнгэргэхэ талаар бэлэдхэлэй нилээд ехэ хэмжээнэй ажал ябуулаа гэжэ эндэ ерэхэдээ, нэн түргүн ойлгожо абаабди. Олон тоото складуудай, байрануудай дунда асфальтаар хушагдаһан айхабтар ехэ талмай дээрэ эндэ-тэндэһээ ерэһэн ашаанай автомашинануудай олоор зогсохыень хараад, тиишээ ошобобди. Наада захын машинануд дээрэһээ хартаабха наймаалагдажа байхадань, тэрэ эзэдһээ хаанаһаа ерэһээрнь һонирхоходомнай, "Шэтын областиин Петровск-Заводһоо ерэнхэйбди" гэжэ хэлэбэ. Эдэнэр асарһан килограмм хартаабхаяа 1300 түхэригөөр зондо дурадхана. Зэргэлээд байһан машина дээрэһээ Ташкентһээ асарагдаһан (килограммынь 2800 түхэригэй) нойтобор хэбэртэй һонгино, 5000 түхэригэй арбуз худалдагдана. Прибайкалиин аймагай хамтын-хубаарилгын "Ильинское" предприяти энэ жэлдэ үргүүлһан огородойнгоо эдеэ мүн лэ худалдахаяа асаранхай байба. Гусхайлбал, свёклоёо килограммынь 2500, морхообоо 3000 түхэригоор дурадхана. Бэшүүрэй аймагһаа ерэһэн фермернүүд мэшээг хартаабхаяа 50000 түхэригөөр наймаалха гэжэ оролдонод. Элдэб сортын талха худалдаһан машинануд нилээд олон. Ивалгын аймагай таряашанай болон фермернүүдэй ажахынуудай "Ургаса" гэһэн нэгэдэлэйхид оөһэдынгоо барижа болгоһон килоэмэеэшье эндэ асаржа наймаалха юм.

Дээрээ хушалтатай ута гэгшын байрыг үүдэн бухэндэнь "Промышленна продукци худалдаха зал", "Выставкын зал", "Эдеэ хоолой зүйлнүүдые худалдаха зал" гэһэн гаршагууд томо гэгшээр бэшэгдэнхэй. нюдэндэ торосолдоно.

Түрүүлэн "Выставкын зал" ороходо, республикын аймаг бухэндэ тусхай кабинануудые тэһалжа үгэһэн байна. Жэшээлхэдэ, Ивалгын аймагые оөһэдынгоо продукци асарһан кондитерска "Иволкон" фирмэ түлөөлнэ. "ОВ 34/2" гэһэн эмхиин предприяти мебель болон хүн зоной эрилтэ хангадаг эд бараа бүтээн гаргадаг юм. Эдэнэр хэһэн мебелиингээ зарим зүйлнүүдынь худалдахаяа эндэ баһал асаранхай. "Стрелец" гэһэн хаһынгаа мебель 2,6 миллион, эдэб янзын шкафуудаа 530-596 мянган түхэригөөр эндэ ерэгшэдтэ дурадхана. Мухар-Шэбэрэй аймаг орооһо таряа, хартаабха, огородой эдеэ, һүнэй зүйлнүүдые, һэрюун унда, пивэ, амиды мал, арадай хэрэглэмжын эд бараа, Прибайкалиин аймагһаа бүхы түхэлэй ажахынуд, акционернэ "Гремячинскын загана олзоборилдог завод" гэһэн эмхи, хизаарлагдаһан харюусалгатай "Кооизверопромхоз" гэһэн хамтараа, Первомайскын сельпо баһал элдэбын эдеэ хоол, эд бараа эндэ асаранхай. Жэшээлхэдэ, Хурамхаанай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз үхэрэй ба мориной мяха, зоохэй, малай тоһо, таряа талханай зүйл, Хэжэнгын аймаг 200 тонно шэннисэ, 300 тонно таряа талха, 100-100 тонно капуста, хартаабха, 500 тонно үбһэ, 20 тонно үхэрэй мяха, 30 толгой үхэр, 20 толгой мори, 10 гэрэй бэлэн модо худалдаанда табинхай юм.

Зэдын, Хориин, Түнхэнэй аймагуудай ажахынуд, акционернэ "Аквабур", "Пиво Бурятии", "Саяны", "Амта", "Пеструшка" гэһэн эмхинүүд мүн лэ оөһэд оөһэдынгоо продукцинуудые үргэлжоор дэлгэнхэй байгаа һэн.

Промышленна продукци худалдаха залда ороходо, акционернэ "Түбэй универмаг", "Бурятспаббыт", "Культорг", "Текстильторг", "Сортсемовощ" гэһэн бүлгэмүүд, "Российские семена" гэһэн фирмэ, 15-дахи аптекэ, "Бурятская" гэһэн гүрэнэй коньшни, Мухар-Шэбэрэй аймагай Сутайн совхоз, республикын аптекэнүүдэй бааза, худалдаа наймаа эдэбхитэйгээр ябуулна.

Мухар-Шэбэрэй аймаг килограмм малайнгаа тоһо 18000, зоохэйгоо 10000, "Костромской" сортын хатуу сырээ 21000, Баргажанай аймаг "Радонежский" сортын хатуу сырээ 19000, Зэдын аймаг килограмм тоһоёо 18000, Хориин аймаг "Радонежский" сортын сырээ 20000, 35 процент тоһолигтой сүсэгыгөө 13000, ээзгэйгээ 5000, тоһоёо 19000 түхэригоор худалдахаяа оролдоно. Түгэсхэлдөө ямар тобшолол хэлтэйб гэхэдэ, энэ үдэр холо гэжэ холошоогоо юм гү, юрэдоол, яармагта зон ехэл үсөөн байгаа. Мяханай сэн хотын түбэй дэлгүүрэйхидэ орходоо бага зэргэ хямдашаг гү гэжэ адаглахаар. Худалдагдангүй, үни удаан болошоһон, харлашаһан үхэрэй мяхан элбэг гэжэ ойлгобобди. Хотын түбэй дэлгүүр дээрэ худэлдэг "перекупшик" наймаалагшад эндэшье баһал ерэнхэй, хамсыгаа шаман ажаллахыень баһал адаглаабди. Бэшэ зүйлнүүдэй үнэ сэнгүүдынь тиимэ гэхээр балай хямда байгаагүй. Хотын олон тоото магазинуд, худалдаа наймаанай эмхинүүд яармагта ошоходоо, юумээ үнэгүй болгоо гэжэ һанаба гүт?

Юрэдоол, "Худалдаа наймаанай комплекс" гэһэн эмхиин, Худоо ажахын министерствын гаргаһан энэ һайшаалтай үүсхэлынь иигээд залирангүй, саанадаа улам үргэдэг лэ гэжэ найдахаар байгаа һэн.

Д. ДОНДОКОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: прибайкалиишхид худалдан абагшадые хүндэмүүшээр үгтана.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

УЛАС ТҮРЫН БАЙДАЛҺАА

ТЭМСЭЛ УЛАМ ЭРШЭДЭНЭ

Байгша оной ноябриин 5-да США-гай президентын һунгалта үнгэргэгдэхэ гээд мэдээжэ. Үдэр үнгэрхэ бүри Сагаан байшанай эзэн болохо дуратайшуулай - мүнөөнэй президент Билл Клинтонай, республиканецуудай түлөөлэгшэ Роберт Доулой хоорондо тэмсэл эршэдэһээр.

Коннектикут штадай багахан хото Хартфордо тэдэ хоёрой хоорондо һаяхан болоһон үгэ буляалдаае телевизорээр үргэнөөр харуулһан байна. Олоной һанамжануудые элирүүлһэнэй ёһоор, Б. Клинтон нүгоодэеэ мүнөө үедэ 10-20 процентээр ахижа ябадаг юм. Тиин энэ уулзалгын үедэ президент Клинтон һунгагшадай дурые бэе тээшээ улам ехээр татажа илалтаяа батадхахые хүсөө. Харин Р. Доул оорыгоо һайн талаһаа харуулжа, нүгоодэеэ "бүдэрүүлхые" оролдоо.

Регламентын ёһоор хараалагдаһан түрүүшын хоёр минутын туршада тэдэнэй хэһэн мэдүүлгэнүүд эдэнэр ямар арга хэрэглэхэнь бэ гээд элирээдхёо. Зонхилжо байгаа дүрбэн жэлэй туршада захиргаанайнгаа ябуулжа байһан хүдэлмэриин туйлалтануудые Б. Клинтон тэмдэглээ. Энэ үе соо хамта дээрээ 10,5 миллион хүнэй худэлхэ газар бии болгогдоо, ороной бюджедтэ мүнгэн ехээр оруулагдаа, налогуудай хэмжээн доошолуулагдаа, аюулгүйе сахихын тула полицида 100 мянга гаран худэлмэрилэгшэд нэмэгдээ гээд тэрэ мэдүүлбэ. Харин Р. Доул энээниень буруушаахые оролдоо, Арканзас штадай губернаторай тушаал эзэлжэ байхадаа, Б. Клинтон алдуунуудые гаргаһан юм гээд заагаа.

Теле-дамжуулгые хүтэлбэрилэгшын асуудалнуудта харюусахадаа, Б. Клинтон, Р. Доул гэгшэд орон доторхи социально-экономическа асуудалнуудые шиидхэхэ хараа түсэбүүд тухайгаа хэлэһэн байна. Дүрбэн жэлэй саадахи хаһынхида оробол, америкынхид мүнөө һайнаар ажаһууна гээд США-гай президент мэдүүлээ. Энээниень Р. Доул буруушаахадаа, ороной экономикын хүгжэлтэ тон удаанаар ябуулагдана, американ бүлын олзо доход тэрэл хэмжээндээ үлэнхэй гээд тэмдэглэбэ. Б. Клинтонай захиргаанай татажа абадаг налог тухай арсалдаата хөөрэлдөөн болоо. Республиканецуудай түлөөлэгшэ налогуудай хэмжээе 15 процентээр доошолуулха хэрэгтэй гэбэ. Тиигээ һаа, федеральна бюджедтэ оруулагдадаг мүнгэ танганай хэмжээн доошолжо, гэр байрын, автомашинын болон бусадай сэн нэмээгдэжэ, америкынхидэй ажаһуудал муудаха гээд Б. Клинтон нүгөөдынгөө хэлэгшые буруушаажа, олоной урда шүүжэ гараба.

Мүхөөгөө үгтэхэгүйн тула Р. Доул гүрэнэй гадаадын политика хүсэл зориг багатайгаар, олон ушарта хэмжээ ябуулгануудынь хүсэд дүүрэнээр бэелүүлэгдэнэгүй, энээниие Дутын зүүн зүгтэ ябуулагдажа байгаа политика гэршэлнэ гээд тэмдэглэбэ. Тиихэдэнь энэ региондо хүсэ хэрэглэлгэ болюулагдажа, хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэдэг болоо гэжэ Б. Клинтон харюусаһан байна.

Октябриин 12-то сэнхир экран дээрэһээ тэдэнэй хоёрдохи уулзалгань дамжуулагдаа.

ЭРХЭ СҮЛӨӨГЭЙ ОРШОН БАЙДАЛДА

Монгол орондо нютагай засагай зургаануудта һунгалта һаяхан үнгэргэгдэбэ. Монголой арадай-революционно партиин түлоолэгшэд эндэ ехэ амжалта туйлаа. Энээн тухай МНРП-гэй генеральна секретарь Намбарын Энхбаяр Улаан-Баатар хотодо мэдээсэл хэбэ. Ороной 21 аймагуудай 14-дэнь, мүн Улаан-Баатар хотодо МНР-һээ дэбжүүлэгшэд һунгалтада хабаадагшадай 50-һаа эхилээд, 70 процент хүрэтэр дууе абаа гэжэ тэрэ тэмдэглэһэн байна. Урда жэлнүүдтэ үнгэргэгдэһэн һунгалтануудта оробол, энэ һунгалта эрхэ сүлөөгэй болон демократи сахилгын оршон байдалда үнгэргэгдөө гэжэ П. Энхбаяр һанамжалба.

ТАЛИБУУД. ХЭД ГЭЭШЭБ?

Үшөө 1987 ондо Пакистанай президент генерал Зия-уль-Хак гэгшэ Пакистан ба Афганистан нэгэдэл болон бүрилдэхэ, энэ нэгэдэлдэ гансашье Турци, Ираниие хабаадуулха бэшэ, мүн Таджикистаниие ба Узбекистаниие оруулжа болохо тушаа һанамжалгаяа элирхэйлһэн юм.

1991 ондо СССР-эй һандаран бутархада, Пакистанай нүлөө доро Афганистаниие, Ираниие, Дунда Азиин республикануудые ба Азербайджаниие оруулха түсэб табигдаа бэлэй. Тэрэл жэлэй декабрь һарада Пакистанай правительственна делегаци Дунда Азиин республикануудта ерэһэн юм. Тиихэдээ Карачи хотоор дамжан, Индиин далайда гарахыень Узбекистанда дурадхагдаа бэлэй.

Энэ үедэ Афганистандахи байдал түгшүүрилтэй байгаа, засаг буляалдагшадые эблэрүүлжэ ядахадаа, Исламабад афганай бүлэгүүдһээ ондоо хүсэндэ түшэглэхэ гэжэ шиидэһэн юм. Тиин 1994 оной һүүл багаар Афганистанда "Талибан" гэһэн худэлөөн бии болгогдоо бэлэй (араб хэлээр "талиб" оюутан гэһэн үгэ болоно, ондоогоор хэлэбэл, эрдэм ологшо).

Афганистанай буруун-урдахи хилэ шадар 800 шахуу хүнүүдтэй түрүүшын отрядууд бүридхэгдөө һэн. 1995 оной февраль һарын эсэстэ - мартын эхиндэ эдэ отрядуудай тоо 25 мянганда хүргэгдөөд, тэдэнэртэ буу зэбсэгһээ гадна танкнууд, самолёдууд үгтөөд байгаа бэлэй. Сэрэгшэдэй тоодо гансашье афган шажанай һургуулиинхид бэшэ ааб даа. "Талибан" гэһэн худэлөөн США-гай, Великобританиин, Саудовска Аравиин эдэбхитэй хабаадалгатайгаар бүридхэгдөө юм гээд Пакистанай премьер-министр Б. Бхутто һаяхан мэдүүлээ. Хилын харуулай сэрэгтэ 10-15 жэл алба хэһэн, Пакистанай баруун-хойнохи районуудта ажаһуудаг пуштунуд талибуудай зэргэдэ татагданхай. Талибуудые Пакистанай экстремис хүсэнүүд дэмжэдэг юм. Мүнөө үедэ талибууд Афганистанай түб хото Кабулые эзэлээд, ороной газар дайдын 3/4 хубиие мэдэлдээ оруулаанхай, сэрэгээ Афганистанай хойто зүг руу шэглүүлэнхэй юм. Иишэ сухариха баатай болоһон правительственна сэрэгүүд Ахмад Шах Масудай хүтэлбэри доро талибуудтай тэмсэлээ эршэдхэбэ гээд һүүлэй үедэ мэдээсэгдэнэ. Тиин талибууд сухариха баатай болоо. Мүнөө үедэ тэдэниие дэмжэдэг хүсэнүүд Пакистанаар дамжуулан, буу зэбсэг талибуудта үгэнэ гээд олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүд дамжуулна.

С. РИНЧИНОВ
хэблэлдэ бэлдэбэ.

"БУРЯАД ҮНЭНЭЙ" 75 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

УНШАГШАДТАА УРИН ХҮНДЭМҮҮШЭЭР УГТАҐДАДАГ

"БУРЯАД ҮНЭН" газетынгээ 75 жэлэй ойн баярта зорюулhан дурдалга бэшэхэ гэжэ hанахадаа, элдэб бодол толгой соогоо орьёлуулбаб.

Юуб гэхэдэ, "Эхэ hайхан нютагаа эб хамта мандуулая!" гэhэн уряа доро түрэл буряад хэлэн дээрээ гарадаг "Буряад үнэн" гэжэ бүгэдэ арадай газетымнай 75 жэлэй ой далай мэтэ гүнзэгы үе сагай хэмжээгээр багахан болзор юм бээ, гэбэшье хүнэй наhантай жэшээ бол, ухаатай сэсэн үбгэн аба шэнги хүндэмүүшэ уран налгай хандалга бэедээ татажа, олон түмэн уншагшадайнгаа зүрхэ сэдьхэлые, ухаан бодолые хүлгөөн, үдэр бүхэндэ айлшан янзаар үүдыемнай алхан, орожо ерэнэл!

...Аяар холын 1921 ондо Шэтэ хото түбтэй Буряад-Монголой автономито областиин тогтоходо, декабриин 21-дэ "Шэнэ байдал" гэжэ нэрэтэй тэрэ үеын үзэг бэшэгээр, хуушан монголоор, барлагдан гаража, арад зоной дунда тараа hэн.

hүүлээрнь... "Буряад үнэн" газетын ахамад редактор Ардан Лопсонович Ангархаев "Түүхэ тухайгаа түрүүшын үгэ" гэжэ статья соогоо иигэжэ бэшэнэ:

"1923 ондо ДВР Совет Росси хоёрой нэгдэжэ, баhал Буряадай хоёр автономито областынуудай Буряад-Монголой АССР боложо хамтархадань, "Шэнэ байдал" газетэ "Буряад-Монголой үнэн" гэжэ нэрэтэй боложо, хэхэ ажалынь, дүүргэхэ үүргэнь үшөө ехэдэhэн, үргэдэhэн юм.

Жэлерэхэ бүри зүблэлтэ засаг бэхижэжэ, зониие бэлигтэй болгохо гэhэн хуули ёhото оролдосо аша үрэеэ үгэжэ, "Үнэн" газетэ олоор хэблэгдэдэг, дуратайгаар уншагдадаг, hонирхогдодог боложол байгаа. 1931 он хүрэтэр хуушан монгол үзэг бэшэг дээрэ, хожомынь 1935 он хүрэтэр хахад хахадаар монгол, лата дээрэ, 1935 онhоо 1939 он хүрэтэр ганса лата дээрэ, тэрээнhээ хойшо ород үзэгөөр барлагдаhан юм гэжэ hанаадшье үзэхэдэ, газетэ хадаа буряад арадаймнай хэлэ, бэшэгэй тогтонижорходо, эгээн ехэ үүргэ дүүргэhэниинь харагдаадхина".

Тиигэжэл "Буряад-Монголой үнэн" газетэмнай Буряад-Монголой АССР-тэхи тэрэ үеын ажабайдалые—индустри, хүдөө ажахы, уран зохёолой амжалтануд тухай өөрынгөө хуудаhануд дээрэ үнэн сэхээр зураглан бэшэхэдээ, олон түмэн зоной hонирхон уншадаг эгээл дуратай газетэ гэжэ алдар сууда гараад, болбосорол, гэгээрэл тээшэ тэгүүлhэн эрмэлзэлэй гэршэ боложо, бүри хүсэ ехэтэйгээр хүгжэн hалбаржа байха үедэнь, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн эхилжэ, хэды олон бэлиг түгэлдэр журналистнуудай дайнда мордожо, баатарай үхэлөөр унаhые хэн мартахаб даа?!

Тэрэ холын аюулаар дүүрэн үе сагые дурсан hанахада, совет арад зоной Эхэ орондоо үнэн сэхээр дурлажа ябаhан нангин мэдэрэл, эрэлхэг хатуу зориг, үдэр, hүнигүй үргэлжэлhэн баатарлиг ажал—эдэ бүгэдэ үльгэр жэшээ мэтэ гайхамшаг бата, мүхэшэгүй зула мэтэ энхэ сарюун байнал!

Энэ бодолоо гэршэлжэ, элитэ ехэ уран зохёолшо Хоца Намсараевич Намсараевай бэшэhэн, 1946 ондо Буряадай номой хэблэлээр гараhан "Алтан зэбэ" гэжэ туужа соohоо Бааранхай гэжэ нэрэтэй юрын нэгэ буряад үбгэнэй үйлэ оролдолго хүсэлые hайхашаан, эндэ жэшээ болгожо, уншагшадтаа дурдаха хүсэлтэйб.

"...Би мүнөө колхозой үхэр үмсын үхэр хоёрые адуулдаг хүнби. Харин тиигэжэ ябатараа, Дондог гэжэ бишыхан хүбүүнтэй үргэ хэлэ хабиржа, үдэр эльгээжэ, малай хажууда hуутараа, тэрэмни "Үнэн" газетэ уншажа үгөө гээшэ.

Газетэ, газетэ гэлсэгшэ бэлэй, газетэ гээшэмнай гайхалтай юумые хэлэдэг байhыень мүнөө hая мэдэбэб. Тэрээнhээ урда гэргэдэй хоб гэрэй хэрүүл хоёрhоо бэшэ юумые дуулаагүй ябаhан хүн аад, дуулаагүй юумэеэ дуулажа, hанаагүй юумэеэ hанабаб. Сэрэг дайнай тухайда, орон гүрэнэйнгөө тухайда дуулааб. Яhалашье сошооб, яhалашье гайхааб. Зүрхэн соомни унтархагүйгөөр гал шатаhандал хоромни бусалаа. Сухални хүрэнэ. Ямар муухай дайсан бии боложо, амитан зониемнай алаа, хюдаа гээшэб?! Хоёр хүбүүдэйнгээ тиимэ дайсантай дайлалсажа байхадань, далан хоёр наhатай эсэгэньамиды hууhан аад, юундэ миин байха юм гэжэ hанаа гээшэб. Би нэгэ самолёт бүтээжэ, Улаан Сэрэгтээ туhаламжа үгэхэмни. Намда хүшэ хүрэхэ талханшье, мүнгэншье байха. Та тиигээд мүрыем заажа үгэгты!—гээд, Бааранхай үбгэн айкомой секретарь тээшэ сэхэ хараад, сахюуртай нюдэеэ сабшалаагүй болгон hууна..."

Энэл даа, "Буряад-Монголой Үнэн" газетэдээ шүтэжэ этигэhэн юрын буряад үбгэнэй гүн сэдьхэлэй үгэнүүд!.. Иимэрхүүгээр сэдьхэн бодожо, Эхэ оронойнгоо амгалан тайбан байдалай түлөөдэ оролдожо, ажаллажа ябаhан фабрика, заводуудай хүдэлмэришэд, колхоз, совхозуудай ажалшад, хото, городой зохёохы ажалтан, багшанар болон залуушуулай олон байhаниинь хэлэшэгүй ааб даа!..

Жэлнүүдшье үнгэржэ, "Буряад-Монголой үнэн" газетэ нэрэеэ hэлгэжэ, "Буряад үнэн" гэhэн алдартай болоод, мүнөө болотороо гүрэн түрынгөө hайншье, муушье үйлэ хэрэгүүдые урда мэтэ үнэн сэхээр зураглан харуулжа, хүгжэлтынгөө замые мухардуулаагүй, мухардуулхагүйнь элитэ ааб даа.

1990-ээд онуудерэжэ, "Буряад үнэнэймнай" хуудаhануудээрэ урдань толилогдодоггүй байhан мүргэл шүтөөнэй, түүхэ домогой, ёhо заншалай баримтануд, мүн тиихэдэ урда мэтэ хүгжэнги, болбосоронги уран зохёолой бүтээлнүүд, соёл гэгээрэлэй соло, ажалай амжалтын үрэ дүнгүүд үргэн дэлисэтэйгээр барлагдажа, ниитэ буряад зоной омогорхол боложо, зүрхэ сэдьхэлыень баясуулан, жаргуулан байдаг юм гэхэдэ, алдуу болохогүй юм даа...

"Буряад үнэн" газетын "Толи", "Хонхо", "Буян", "Сэсэг", "Ветеран", "Байгал шадарай нютагуудта" болон бэшэшье тусхай нюурнууд тухай дурдан хэлэхэ дуран хүрэнэ. Эдэ бүгэдэ—буряад хүнэй hайхан сэдьхэлые, оюун бодолые гэршэлэн харуулна ха юм! Тиихэдэ ургажа ябаа залуу үетэндэ зорюулагдаhан "Үүрэй солбон" гэhэн гаршаг ехэл анхарал татаха, дура сэдьхэлэй ольhо хүсөөр жэгнэгдэн хүгжэхэ аабза гэжэ ехэтэ найдагдана. Ушарынь гэхэдэ, мэдээжэ ааб даа: мүноо үедэ hургуулида hуража ябаhан үхибүүдээ түрэл буряад хэлэндэнь hургажа, бэлиг түгэлдэр эрдэмтэн гү, али уран зохёолшо гү, али уран зурааша болгон хүмүүжүүлхэ, нэгэ үгөөр, Буряад ороноо саашадань хүгжөөн ябаха эрхим хүнүүд болоhой гэжэ hанагдана ха юм, энэмнай—бүгэдэ ниитэ арад зоной хэрэг лэ!

Тиихэдэ "Энэ нюураймнай айлшан" гэhэн hонин намтартай, нэрэ солотой, хүндэтэй хүнүүд тухай хөөрэхэ шэнэ гаршаг hонирхол татана—hаяхан мэдээжэ эрдэмтэн, түүхын эрдэмэй доктор, Буряад Республикымнай Гүрэнэй шангай лауреат, Зүүн Сибириин гүрэнэй соёлой академиин профессор Дашинима Санжиевич Дугаровтай хөөрэлдөө hонирхожо уншааб.

Нээрээшье, hаяын жэлнүүдтэ "Буряад үнэндэ" хүн тухай, хүнэй hанал, эрмэлзэл тухай, хүнэй бүтээhэн үйлэ хэрэгүүд тухай гайхалтай hонин статьянууд ходо гаражал байна. Энэнь—тон hайшаалтай!

Гэхэтэй хамта, сентябриин 19-нэй дугаарта Улаан-Удэ хотодо ажаhуудаг ажалай ветеран, багша Д. Дмитриевагай "Бидэшье дэмжэхэ ёhотойбди" гэжэ үнэн зүрхэнhөө hанаагаа зобожо ябаhанаа сэхэ руунь зохидоор бэшэhэн захяа-бэшэг намда ехээр hайшаагдаба. Тэрэ бэшэгhээ нэгэ багахан баримта дурадхахамни:

"Редакциин журналистнуудта хэлэхэ юумэмни гэхэдэ, hургуулинуудта түрэлхи хэлэ, литература заалгада туhалха тушаа онсо hаналаа табиха уялгатайт. Нютаг нутын түрүү хүнүүд тухай гү, али "Ветеран" гэhэн хуудаhые үшөө hайжаруулха, hараhаа hарада гаргаха хэрэгтэй гэхээр. Юуб гэхэдэ, уншагшадай 60-70 процентнь ветерануд ха юм. Тэдэнэр лэ "Үнэн" газетэ захина гэжэ редакциинхид мэдэнэ ёhотой. Гадна архи уугшадай дунда хүмүүжүүлгын, ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха талаар анхарал hайса хандуулхаар болоо. Мүнөө буряад угсаатан соohоо залуушуул олоороо архидана. Энэ асуудалаар врачнар, багшанар, эхэ, эсэгэнэр "Үнэндэ" hанамжануудаа бэшэхэ ёhотой. Нүгөө талаараа, уншагшадай hанамжа, дурадхалнууд бэелүүлэгдэнэгүй, тэдэнэртэ харюуньшье саг соогоо үгтэнэгүй, мартагдана гэжэ hанахаар. Хүндэтэ нютагаархид, шэнэ шэнэ зүжэгүүд болон артистнуудаймнай амжалтануд тухай бэшэhэн рецензи, статьянуудые уншажа, үнэн зүрхэнhөө баясадагби. Эндэ нэгэ зүйл тухай онсолон тэмдэглэхэ дуран хүрэнэ. Юуб гэхэдэ, Буряад Республикын арадай артистнар Гыма Ванданова Батомункуева, Базар-Доржо Цыренович Будаев, Чингис Цыренович Гуруев, Россин Федерациин габьяата артистнууд Людмила Лопсоновна Дугарова, Нина Гармаевна Токуренова, Буряад Республикын искусствын габьяата ажал-ябуулагша Владимир Ильич Кондратьев, Россин Федерациин арадай артистнар Михаил Гомбоевич Елбонов, Майдари Хайданович Жанхандаев гэгшэдэй 50 наhанайнь ойн баярта зорюулагдаhан бенефисүүд тухай ямар гоёор, дэлгэрэнгыгээр "Буряад үнэнэй" хоёр хуудаhанда бэшэгдээ гээшэ hэм? Мартагдаха аал?!

Тиигээд лэ түгэсхэлэй үгэ болгожо, хүндэтэ hанагдаха "Буряад үнэн" газетэмнай "гансал буряадуудай бэшэ, республикымнай бүхы арадуудай газетэ" гэhэн найдалые дэмжэн баталаад, 75 жэлэйнь ойн баярые нэрэтэй түрэтэйгөөр эрхим дэдыень хэмжээндэ хүргэн, уттаял гэжэ үнэн зүрхэнhөө уряалнаб!

Чингис ГУРУЕВ,
поэт, Буряад Республикын арадай артист.

Захааминhаа мэдээсэнэ

"УРАН ДҮШЫН" БАГА ЗҮБЛӨӨН

Аймагай "Уран Дүшэ" нэгэдэлэй бага зүблөөн Санага нютагта боложо үнгэрбэ. Энэ зүблөөндэ би, Аюша Доноев, Санжай-Ханда Дармаева, Таисия Мархаева гэгшэд хабаадаабди. Зүблөөнэй гол асуудал хадаа Фёдор Цыденжаповай түрэhөөр 60 жэлэй ойе тэмдэглэлгэдэ бэлэдхэл тухай асуудал байба.

АХА НҮХЭРӨӨ АМАРШАЛБА

Россин Уран зохёолшодой холбооной гэшүүн Бадма Шойдоковто Буряад Республикын арадай уран зохёолшо гэhэн нэрэ зэргынь үнэмшэлгэ hаяхана барюулагдаба.

Аймагай захиргаанай гулваа Владимир Будожапович Соктоев энэ үнэмшэлгые баярай оршон байдалда барюулаа. "Уран Дүшэ" нэгэдэлэй гэшүүд Василий Аюшеев, Пурбо Самбуев, Сэнгэ Ринчинов гэгшэд гуурhа нэгэтэ нүхэрөө халуунаар амаршалба.

"Ажалай туг" газетын редактор Сэсэг Долгоровна Хойлокова, Далахай, Угаата, Санага нютагуудай захиргаануудай толгойлогшод Бадма Шойдоковичой шабинар - О. С. Гонжитова, В. Ц. Будаев, Е. Л. Уржанова гэгшэд багшаяа халуунаар амаршалха зуураа, туд тудтаа нэгэ-нэгэ дуй сагаан хони бэлэглээ.

РУО-гой начальник В. М. Бадмаев, соёлой таhагые даагша В. Д. Халзанов, захиргаанай зүгhөө А. Г. Струкова, түбэй больницын ахамад врач Д. Д. Доржиев гэгшэд арадай уран зохёолшые амаршалжа, үреэлэй hайханиие хэлээ.

ТҮРЭhЭН НЮТАГТАНЬ

"Захааминай Островский" гэжэ гуурhа нэгэтэ нүхэдэйнгөө дунда нэрлэгдэhэн Фёдор Цыденжапов энэ жэлэй hуу багаар 60 наhаяа гүйсэхэ байгаа. Сагhаа урид наhа бараhан нютагаймнай бэлигтэнэй дурасхаалай үдэшэ октябриин 18-да Утаата нютагта үнгэргэхэ hараалагдана.

Тиихэдэ аймагай бүхы hургуулинуудта Фёдор Цыденжаповай "Үбэлжөөнэй байхадаа" гэhэн туужаар уншагшадай конференциүүд үнгэргэгдэхэ юм.

Х. ДАМПИЛОВА

Гаврон Лубсанович Рабдаев тухай дуулаагүй, тэрэниие санихагүй хүн Буряад орон соомнай үсөөн лэ ёһотой. Энэ республикымнай суута хонишодой нэгэн, Социалис Ажалай Герой, СССР–эй гүрэнэй шангай лауреат, Буряадай АССР–эй Верховно Советэй хоёр зарлалай депутат ябаһан, КПСС–эй XX съездын делегат байһан, СССР–эй олон тоото орден, медальнуудаар, ВДНХ–гай алтан медаляар, "Москвич" түхэлэй автомашинаар шагнагдаһан хүн ха юм.

Эдэ бүгэдэ мүнөө сагта хойшоо гараа, хэрэгээ буураа гэжэ зариманай хэлээшье һаань, юрын ажалша, малша үнэй хара хүлһөөрөө олоһон алдар солые зуража, ажалайнь намтарай алтан хуудаһануудые хаха татажа шадахагүйш. Манайл мэнэ һаяын ороной түүхэдэ нэрэеэ толотомо үзэгүүдээр бэшүүлһэн, хэзээдэшье, юунэйшье болоходо урдаа хаража, омогорхожо ябаха хүнүүдэймнай нэгэн ха юм.

Тэрэнэй оорын гэр бүлынь гайхамшагта ажабайдал, ажал хэрэг тухай тобшохонооршье һаань, энэ хуудаһандаа бэшэхэ гэжэ шиидээбди.

Энэ нюураймнай айлшан

АЖАЛ ЖАРГАЛ ХОЁРЫЕ ТЭНСҮҮЛЖЭ...

НАМАРАЙ намжаа һайхан саг. Барагдашагүй гэхээр үргэн Борьёогой баян талын, хада түбээнүүдэй таряан хуу хуряагданхай, һолоомоной бирсагар олон бухалнуудаараа, эндэ тэндэ бөөн-бөөнөөрөө бэлшэжэ ябаһан хүн сагаан хонидоороо нюдэ баясуулан, аажамаар нэмжынэ.

Хэдэн хүтэл, хотогорнуудые гаража, үндэрхэн гүбэйн оройдо гараадхихада, урдамнай доро Тасархай тосхоной гэрнүүд харагдажа, бургааһа шугын хоорондуур могой шэнгеэр матаран годирон урдаһан Зэдэ гол мэлмэрнэ. Тэрэнэй саагуур гүлыһэн үндэр хада ууланнуудай шэнэһэн, нарһан ой модоной ехэнхинь шарланхай, урбуулга шараэрэн ямаан даха дэлгээгээд хаяжархиһандал соохорлоно.

Жэлэй дүрбэн сагта өөрын нэгэл жэгтэй һайхан үнгэ шарайтай жэнхэни буряад нютаг лэ даа. Тасархай тосхоншье арба-хорин жэлэй саана ямар байгаа һэм тэрэл зандаа шэнги. Гансал айлнуудай гэр байранууд диилэнхидээ хуушаранги, зааха задагайшаг болоһондол үзэгдэнэ.

Зорижо ерэһэн айлайнгаа буусые балайшье оложо ядабагүйбди. Тосхоной зүүн тээхэнэ үндэр гүбэйн үбэртэ олон жэлэй саана түхеэрэгдэһэн буусадаа Рабдаевтан мүнөөшье байһаар. Балайшье ехэ бэшэ, хуушабар залгалаа гэрэйнь хойно хонидой шэнээргэ хашаа, хорёол харагдана.

Гэртэ ороходомнай Гаврон Лубсанович Татьяна Ванчиковна хоёр үнөөхил урданайхидаа адли урин дулаанахаар уттажа, үнихэнэй уулзаагүйшье һаа, манаа мартаагүй, хуушанайнгаа танилнуудта һанаһан байһанаа хөөрэжэ оробо.

—Иигээд лэ урданайхяараа байналди даа. Буусаяашье һэлгээгүй, үнөөхи хонидһоошье һалаагүй һалиржал ябанабди. Үхибүүднай далижаһан дальбараануудаа шэнги булта томо боложо, түхэлөө олоо, иишэ тиишээ тараа. Бидэшье залуу болохомнай һэн гү, толгойдомнай сагаан үһэн, нюуртамнай уршалаа нэмэжэл байгаа юм бээ,—гэжэ Татьяна Ванчиковна столдо сайгаа, эдеэгээ табиха хоорондоо энезбхилэн хэлэнэ.

—Гансал таанад мэтэ журналистнууд, мүн баһа ноёд пайдшье, наянай иишэмнай ябахаяа болишонхой. Теэд хонин ажал, хонишодой байдал мүнөө хэниие һонирхуулхаб дөө. Саг ондоо болоо. Урданайхидал адли республикымнай хонишодой суглааншье үнинэй зарлагданагүй. Хаа хаанагүй хонид үсөөлэгдэжэл байна гэлсэдэг,—гэжэ Гаврон Лубсанович зааха гомдонги гү, али юушье хэхын аргагүй болоһондонь голхорһон шэнги дуугарна.

—Бидэ хайшан гэхэбибди? Ябахые ябаа, хүдэлхые хүдэлөөбди. Ямар гомдол байхаб. Магад үшөө арбан жэлдэ хониндоо хүдэлхэ зон гүбди? Шэнэ хашаа барюулаа, шэнэ түрэхэ зуһагуудые абаа ха юмбибди,—гэжэ хүгшэниинь үбгэнэйнгөө урдаһаа хүхюутэйгээр хараад абана.

Ушарынь юуб гэхэдэ, энэ айлайхи Борьёогой совхоздо 33 жэлдэ нэгэл газартаа эхэ хонидые таһалгаряагүй харууһалжа, наһанайнгаа амаралтада үнихэн гараашье һаа, өөһэдынгөө дуратай ажалые орхёогүй. Энэ жэлдэ эхэ хонидойнгоо зуун толгой бүхэнһөө баһал 100 хурьга абажа түлжүүлээд, хуушан һүрэгөө тушаажа, орондонь 559 эмэ зуһагуудые абаа юм.

—Мал хараһан ама тоһодохо гэжэ далаад-наяад онуудта манай совхозой хонишод гол түлөөһэндэ һара бүри яһала мүнгэ абахаһаа гадна, жэлэй дүнгөөр түсэб-даабариһаа гадуур хурьга олоор түлжүүлһэнэй (амидын шэгнүүр), нооһо ехээр хайшалһанай түлөө үшөө ехэ мүнгэ абадаг байгаа. Мүнөө тиимэ юумэн үгы. Тиимэ бээ? Гаврон Лубсанович?—гэжэ энэл совхоздо олон жэлдэ отделениие эрхилэгшээр, профсоюзай комитедэй түрүүлэгшээр хүдэлһэн, ажалай ветеран, түрүү хонишодой үнинэйнь нүхэр Самбу Содномович Мункуев хөөрэлдөөндэ оролсоно.

—Гомдол байгаагүй. Жэл бүхэндэ гансахан ажалай нэмэлтэ түлөөһэндэ 25-30 мянган түхэриг мүнгэ абадаг һэмди,—гэжэ ахалагша хонишон хэлэнэ.

—Тиигээдшье тэрэмнай мүнөөнэйхидэ орходоо яһала ехэ мүнгэн һаабза. Тэрэ сагта 30 мянган түхэригөөр хэды машина, мотоцикл, телевизор абаха байгаабши? Харин мүнөө 30 миллионооршье юу хүшхэрхэбши? Тиимэ мүнгэ мүнөө үхэжэшье байгаа һаа, хара ажал хэжэ олохогүйш,—гэнэ нүгөө нүхэрынь.

—Хайшан гэхэбши, "саг сагтаа, сахилза хүхэдөө" гэдэг. Юунэйшье болоо һаа, Татьяна бидэ хоёр баяжаха, бардамлаха гэжэ ябаагүйбди даа. Юрэдөөл олон үхибүүдээ тэжээхэ, хүл дээрэнь гаргаха, һургахын тула хаба шадалаараа хүдэлөө зон аабзабди,—гэжэ Гаврон Лубсанович хэлээд, мүнгэ танган, зөөри зөөшэ тухай хэлэхэнь хүрөө гэһэндэл гэнтэ абяагүй болошоно.

Энэ дээрэ хэлэгдэһэнһээ уламжалан, суута хонишон Г. Л. Рабдаев, тэрэнэй гэр бүлэ өөһэдөө эдэ гуша гаран жэлдэ совхоздоо хэды ехэ аша туһатай ажал хээ, хэды ехэ мүнгэнэй мяха, нооһо абажа үгөө гээшэб гэһэн асуудал толгойдом ороодхибо. Бухгалтеридэнь эдэ бүгэдые согсолхоор лэ байгаа ёһотой. Энээн тухай хонишонһоо өөрһөөнь асуухадамби, иигэжэ хэлэнэ:

—Тэрэниие зорюута тооложо үзөөгүйб. 1963 онһоо мүнөө хүрэтэр жэл бүхэндэ зуун эхэ хонин бүриһөө 100 хурьганһаа доошо абажа үзөөгүйбди. Тэрэнэй олонхи жэлдэнь зуунһаа 120-130 хүрэтэр хурьга абадаг һэмди. Хонин бүхэнһөө жэлһээ жэлдэ лаб 4-4,5 килограмм нарин нооһон хайшалагдаа ааб даа. Отарадаа ходол 600-700 гаран эхэ хонидые харууһалжа байгаабди.

—Зуун эхэ хонин бүриһөө зуун, зуу гаран хурьга абабашье гэлэй. Теэд эдэнэй отарын хурьгад эхэнүүдһээ һалгаагдахадаа тусгаар томо байдаг һэн. Тэдэнь тус бүридөө 25-26 килограмм татадаг, зариманиинь 27-28 килограммдашье хүрэдэг һаабза. Тиимэ хурьгад юундэ муу хонид болохо һэм. Энээнһээл совхозой бүхы һүрэг һайн болгогдожо байгаа гүбэ, - гэжэ тугаархи Самбу Содномович баһал хөөрэлдөөндэ оролсоно.

Гансашье энэ айлайхи бэшэ, совхозой бусад бэрхэ хонишод: Дмитрий Свистунов, Балда-Нима Гомбожапов, тэдэнэй һүүлдэ Екатерина Чупышева, Сергей Базаров, юрэдөө тоолохо болоо һаа олон бригаданууд жэл бүхэндэ зуун эхэ хонин бүриһөө 130-150 хүрэтэр хурьга абадаг байгаа. Эндэ хонин һүрэг үсхэбэрилгын өөрын тогтомол гуримай, нарин технологиин нэбтэрүүлэгдэһэнэй, илангаяа олонхи хонишодойнь өөһэдынгөө даажа байһан ажал хэрэгтэ үнэн зүрхэнһөө дуратай, тэрэндээ хамаг хүсэ шадалаа, мэргэжэл шадабарияа, ухаан бодол, оюун бэлигээ зорюулан хүдэлдэгэйнь ашаар лэ Борьёогой совхоз хонин ажалаараа олон жэлдэ суурхаа, мүнөөшье суурхана.

Тэдээн соohоо Рабдаев онсо һуури эзэлхэл ёһоороо эзэлнэ гэжэ хэлэхэдэ алдуу болохогүй. Энэмнай өөрынгөө ухаагаар ажалайнгаа онол оншые оложо, түбһэн хүнэй тэнсэхэгүйгөөр, эсэхэ сусахые мэдэнгүйгөөр, заримдаа үдэр һүниешье илангүйгөөр хүдэлжэ, дүй дүршэлөө жэлһээ жэлдэ нарижуулан, арьбадхан, эгээл үндэртэ хүргэжэ шадаад лэ эдэ бүгэдые туйлаһан хүн. Иигэжэ хэлэһэндэм тэрэ дурагүйшэгшье байжа болохо. Ажал, ажабайдал тухайтнай бэшэхэм гэхэдэмни, Гаврон Лубсанович хэлээ бэлэй:

—Слушай (тиимэ үгэтэй юм), намайгаа дан үлүүсэ магтажа, үнэгэн малгай бү умдэхүүлээрэйгтыл даа. Аягүй. Эндэ ганса минин туйлажархиһан юумэн юу байхаб. Үдэр бүхэнэй хамаг хүшэр хүндэ ажалые даажа гараһан хүн энэ Татьяна Ванчиковна гээшэ. Мүн баһа совхозоймнай хүтэлбэрилэгшэд шэмэтэй һайн тэжээлээр хангаха талаар ехэ юумэ хээ. Энэ һалбарияа бүхы республика соо суутай солотой болгожо шадаа.

Мүн эндэ мартагдашагүй Радна Пирнаевич Пилданов түрүүтэй эрдэмтэд, мэргэжэлтэдэй туйлай ехэ ажалые тэмдэглэнгүй яашье аргагүй. Тэдэнэр маанадтай тон адли отара дээрэ хонон үнжэн байрлаад, эхэ хонидые нэгэ нэгээр барижа үрэжүүлэлсэдэг, илгалсадаг, бонитировко хэлсэдэг һэн.

Нүгөө талаараа газар нютагаймнай үргэмжэ, адууһа малда, илангаяа хонидто шэмэтэй, хүсэ шадал үгэсэтэй, онсо таргалуулалсатай үбһэ ногоотой бэлшээри, баян ургасатай таряалан, сабшаламнай баһал байгаа ааб даа,—гэнэ.

ЭДЭ ХЭЛЭЭШЭНЬ яһала зүб. Тиигэбэшье Борьёогой совхоздо хонин һүрэгынь жэлэй дүрбэн сагта үбдэгсөө үбһэ, ногоон соо умбажа ябадаг гэхэ болоо һаа, буруу. Заримдаа ган гасууршье эндэхидые гайтайханаар дайрадаг. Далаад оной эхеэр нэгэтэ зун тэндэ ябахадамни һая наашашье хура бороо ороогүй, нюсэгэн гүбээнүүдэй бэлшээри халсагай сагаан болошонхой, хонид барһад абар табархан ногоо шулуу шоройтойнь шэмхэлжэ ябаад бэлэй. Зарим үбэл эндэ хонин бүхэндэ миил 50-60 килограмм үбһэ, һолоомо эдюулжэ ондо оруулһан ушаршье үсөөн бэшэ. Теэд ямаршье сагта Г. Л. Рабдаевтан аргыень олоод лэ үнөөхи зуун эхэ хонин бүриһөө 100 һайса гаран хурьга абаад байдаг һэн. 1968-1973 онуудта табан жэлэй дүнгөөр зуун эхэ хонин бүриһөө 110-һаа 124 абажа түлжүүлһэнэйнгээ, ехэ нооһо хайшалһанайнгаа түлөө тэрэ Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртөө һэн.

Энэ хонишоной үшөө нэгэ онсо талань гэхэдэ, тэрэ хэзээдэшье гансахан өөрынгөө ажалые хараад, өөрөөл һайн үрэ дүн туйлаад ябаа һаамни, хүрөө гэдэггүй, залуу хонишодто туһалха, мэдэхэ, шадаха юумэндээ һургаха, заажа үгэхэ талаар саг, хүсэл оролдолго гамнаагүй хүн юм. Ганса совхоздонь бэшэ, бүхы Зэдын аймаг соошье тэрэнэй һургашадбди гэжэ бээ тоолохо хонишод үсөөн бэшэ байха.

Дүй дүршэлөөрөө хубаалдахаяа арсадагүй, тэрээнһээ шэлээрхэдэггүйл хадань лэ республикын хонишодой зүблөөн бүхэндэ Гаврон Лубсановичта заатагүй үгэ хэлүүлдэг байгаа бээ. Теэдшье олоной урда гаража үгэ хэлэхэдээ түдэгэсэжэ, үг маг гэжэ байдаггүй, олон үгөөршье шашангүй, тоб гэмэ тодоор, хүн бүхэнэй ухааанда хадуугдахаар хэлэдэг, бодомжотой зүбшье дурадхал оруулдаг һэн.

Абаһаар харахада энэмнай бэеэр хүдэр томо, багжагар, алишье талаараа бата бэхи, найдамтай хүн гэжэ мэдэхээр агша. Мүнөөшье тэрэ жаран наһанайнгаа дабаа дабаад ябаашье һаа, бага бууралтаһан үнэтэй, хээрын нара, һалхинда үнөохил хүжэржэһэн харабтар шарайтай, задарюун бэетэй зандаа харагдана.

—Таниие залуудаа найр наадаанда барилдадаг, хэдышье хүсэтэйшүүлээр шадалаа туршахаяа тунхаридаггүй байгаа гэлсэгшэ. Нэгэтэ хүбүүдээр боосолдоод, хүсэеэ туршажа, таниие унажа ябаһан моринойнгоо доро ороод үргэһэн гэжэ хэншье хэлээ һэм. Тэрэ зүб гү?—гэхэдэмни, минэд гээд:

—Тиимэ юумэн болоһон юм даа. Залуу, эдирхүү, хүсэрхүү ябагдаа бээ. Эжэл болоһон моримни ээзэйнгээ иигэжэ аашалхадань энэм яанаб гэһэндэл гайхангяар хараад, хүдэлөө, тэршэлээгүй байгаа һэн бээ,—гэжэ Гаврон Лубсанович хэлэнэ.

АЖАЛША алдарта энэ айлай үшөө нэгэ гайхамшагта һайхан шэнжэ, наһанайнь жаргал, эгээл үнэтэй баялигынь гэхэдэ, тэдэнэй 11 үхибүүд, олон тоото ашанар, зээнэрынь болоно. Аяар арба нэгэн үхибүүдые үргэжэ, хаража, хүмүүжүүлжэ, бултыень эрдэм һургуулитай болгохо, хүл дээрэнь табиха гээшэ эхэ эсэгэ хоёрой баһал нэгэ ехэхэн баатаршалга. Басагад, хүбүүдэйнь нэрэнүүдые аха захаһаань эхилээд дурдахада, Галина, Зинаида, Любовь, Вера, Мыдыгма, Наталья, Розалия, Дыжит, Цырен-Доржо, Лубсан-Базар, Намсалма. Эдэмнай булта дээдэ һургуули дүүргэгтэн, эрдэм, мэргэжэлээ олоһон, хуу өөһэдын гэр бүлэтэй болоһон, ажабайдал, ажал хэрэгэйнгээ үргэн харгыда гараһан зон. Тэдэнэй дунда багшанар, экономистнууд, юристнүүдшье бии.

—Һайнаар һурагты, заатагүй дээдэ һургуули дүүргэгты, тэрэгүй һаа, буруугай бэлшээриһээ гарахагүй юрын хонишон болоод лэ һалахат гэхэ мэтээр зариманд адли бидэ үхибүүдээ айлгажа, ходо хараажашье байгаагүйбди. Юрэл зүндэнь табингүй, бараг шангахан баряад, эрилтэ табяад байхадаш үхибүүд бэе бээ хараад, дахасалдаад, һажаалдаад, һуражал байха юм. Хонишоной үхибүүдэй хүнэйхиһээ дутуутүй ябаха, һурахынь тула тэдэнээ хубсаһа, хоолоор дутаахагүй гэжэ оролдоо аабзабди даа. Тэрэниемнай харюулжа, басагад, хүбүүднай булта зоной зэргэ хүнүүд болоо. Мүнөө тэдэмнай олон ашанар, зээнэрээршье манаа баясуулна. Хүндэ энээнһээ ондоо ямар ехэ жаргал байхаб даа,—гэхэдээ Гаврон Лубсанович шарайдаа гэрэл оруулһандал болоно.

—Ашанар, зээнэртнай олон гү?—гэжэ асуухадамни, Татьяна Ванчиковна иигэжэ хэлэнэ:

—Хэды юм бөө, мэдэнэгүйб. Хурьга, тугал бэшэ хадань буряад зон ашанар, зээнэрээ хурга даран тоолодоггүй, сээрлэдэг юм гэлсэгшэ. Юрэдөөл, үхибүүднай, ашанар, зээнэрнай булта сугларааа һаа, энэ гэр соогоо багтахагүй юм аабза.

Юушье хэлэхэб, үнэн зүрхэнһөө атаархахаар лэ ажабайдалай, ажалай алтан үрэ дүнгүүд эндэ тобойн харагданал даа. һайн лэ, һайхан лэ гээшэ.

М. НАМЖИЛОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ажалай Герой Г. Л. Рабдаев, Эхэ–Герой Т. В. Рабдаева.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Зэдын аймаг.

Буряадай арадай поэт Ш.Д.Байминовай

УУЛЫН ҮНДЭР ҮБГЭН

Мүнхэ жаргал эдлэһэн
Эхэ һайхан Буряадайм
Мүр ээмээр зэнхыһэн
Мүнгэн ялба оройнуудаа
Аржылгаһан орьёлнуудни,
Зүрхыемни тэбэриһэн
Хабһан шэнги байналта,
Мүсыемни хүдэлгэһэн
Нюрган шэнги байналта, -

гэһэн хүнэй досоо залд гүүлэмэ хүлеэгдээгүй образ, эршэтэй хонгёо аялгатай шүлэгүүдээрээ жараад оной эхеэр республикын уран зохёолдо дуратайшуулай анхарал татаад, олохон жэлэй туршада ном һудараа хэблүүлэнгүй ябаһан (эдэбхитэйгээр бэшэжэ ябаһан ааб даа), имагтал бэеэ жахаһан хойноо хэдэн номоо барлуулжа, мэдээжэ болоһон Буряадай арадай поэт Шагдар Дашеевич Байминов далан наһанайнгаа даабан дээрэ гараба.

Энэ үндэр дабаанай оройһоо гэдэргээ эрьежэ харахада, сагай холоһоо арайхан обёорогдохоор сиидыһэн болдог гүбээнүүд, хяра хүтэлнүүд олон аабза. Зүгөөр алишье табсаниинь дурасхаалай ехэ баялигтай, сэдьхэлдэ үнэтэй. Эндэһээ Түнхэнэй гол дундуур эрьюулгэтэй эбхэрэгшэ Эрхүү мүрэнэй эрьедэ оршодог байһан Шарһан һууринда Ярандиин Жамбал, таабайнда сугларһан үхибүүдээ харанабди. Тэдэнэй дунда Абай Гэсэр тухай үльгэрые, нютагайнгаа баабгайша Баасаан, үзэгдөө дуулдаагүй бүхэ Дугарай Намсарай тухай домогуудые, олон тоото шэдитэ онтохонуудые үргэн шэхээ һонороор табилсан шагнажа, ногообтор үнгэтэй нюдэндөө гал сахилган һуудаг таабайнгаа үльгэр домогуудые тэрэ доронь сээжэлдээд, хөөрэжэ ябадаг байһан элихэн Шагдар хүбүүе тухайлнабди. Тэндэһээл гээшэ бээ:

Үндэр ехэ үбгэд -
Барбагар томо
Баатарнууд тухай
Үгүүлгэ, домогоо

үүрэй сайтар, түүхэ, аша габьяа тухайнь түүдэг, гал сасартар түүрээхэ, хөөрэхэ хүсэл түрэнгүй яахаб даа? Хөөрэдэгшье байгаа. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай түлэг дундаа соробхилжо байһан 1942 ондо һурагшадай аймагай олимпиадада Шагдар Байминовай хэдэн онтохонуудые шүлэглэн түүрээжэрхихэдэ, жюри (тэндэ ганса Түнхэндөө бэшэ, мүн бүхы СССР орон дотороо алдартай болоһон үльгэршэн Егор Иванович Сороковиков-Магай һуулсаа гэхэ) нэгэн дуугаар түрүүшын һуури олгожо, республикын олимпиадада эльгээбэ. Улаан-Удэдэшье Шагдар урагшатай байба. Эдир үльгэршэнэй ялас гэмэ бэлигые мэдээжэ поэт Цэдэн Галсанов анжараад, таһалгадаа урижа, шүлэгүүдээ буулгажа бэшэжэ һуу гээд, орхёод гарашоо һэн ха. Шагдар шууд түргэн хэдэн шүлэг бэшээд, элитэ уран зохёолшын ерэхые хүлеэнгүй гаража ябашаһан байна. Түрэлхиин хирүүшэг даруу хүбүүн уран зохёолшодой даргаһаа түбэгшөөхэдөөшье болоо. Зүгөөр хожомынь, 1972 ондо гараһан түрүүшынгээ номые Цэдэн Галсановичта редакторлуулха азатай байба. Тиимэһээ номойнгоо эхин дээрэ багшадаа зорюулһан шүлэг табиһаниинь удхатай:

Зүрхэнэй халуун дураар
Зүлгэгдэжэ далижаһан
Аялга дуун, хүгжэмэй
Алтан утаһаар дамжаһан
Бэлиг сээжын уряагаар
Бэшхүүр татан бодобоб.
Бэшэг хээтэй байшанай
Гэшхүүр дамжан оробоб.

"Бэшэг хээтэй байшаниинь" шүлэг зохёолоор бэреэлдэг хүн бүхэнэй бэшэрэн, хүндэлэн ородог Буряадай номой хэблэл байгаа гээшэ. Ц.Г. Галсанов далаад онуудаар эндэ хүдэлжэ, пенсидэ гараа бэлэй. Эртынгээ багшатай энэл байшанай хойморто золгожо, "Бэшэхэл!" гэһэн юрөөлыень бэелүүлхэеэ найдуулнаб, - гэжэ шаби поэт шүлэг соогоо үгээ үгэнэ. Бэелүүлжэ ябана. Бүхы наһан соогоо...

Теэд Шагдар Байминовай гаталһан зам гансал бэшэлгын шэрээ, гуурһан, сааһан гурбанһаа бэшэ юумэ хэрэгшээдэггүй зарим мэргэжэлтэ зохёолшодой намтарһаа тад ондоо. Хүндэ анзаһа, хүнгэн портфельшье бариха, хүдөө ажахыдашье, соёлойшье хүдэлмэридэ, газетыншье хүдэлмэридэ харюусалгата тушаал даажа ябаха саг байгаа. Хаанашье ябахадаа, түрэлхиин һүбэлгэн ухаагаа, доторойнгоо ульһатай дулаан ордоһые, билтарма бэлигээ харуулжал ябаһан байха. Дайнай үедэ газар хахалжа ябахадаа:

Улын тарианай газарые
Үлэн сараараа хахалуулнаб.
Уймар даргын ёродо
Үмхэ аагаһаар мэхэлүүлнэб,

- гэжэ дуулажархиһыень үетэниинь мүнөөшье һанажа ябадаг. Ябууд зуура зохёогдоһон шог ёгто бадагууд тоогүй олон юм бээ.

Дайнай һүүлээрхи жэлнүүдтэ Улаан-Удын хүгжэмэй училищида, Хяагтын хүдөө ажахын техникумдэ һураба. Сэрэгэй алба Монгол орондо өөрынгөөшье шүлэг зохёолнуудые олоор толиддог байгаа гэжэ тэмдэглэе. Үетэнэйнгөө нэгэ дуулахада, Ахын комсомолдо, нүгөө харахада, Хэрэнэй МТС-тэ хүдэлжэ, баһа уулзахада, "Памяти Ильича" колхозой парторг гү, али Могой-Горхоной фермые даагша болоод ябаха...

Харин минии һайн мэдэхэдэ, Байгал далайн баруун- урда эрьедэ, Хүлтүүг гэжэ тосхондо "Сельхозтехника" нэгэдэлэй баазые даагша, хэдэн жэл һуугаа бэлэй. Байгаалиин шэнжэ тэмдэгүүдые ганса газаһаа адаглажа ябадаг бэшэ, байгаалиие тон гүнзэгыгөөр досоохоонь мэдэрдэг, өөрынгөө зүрхэнэй сохисо бүхэнтэй ниилүүлжэ, бүрилдүүлжэ шададаг нарин поэт мүн гэжэ Байгал тухай, Саяан тухай, ан амитад тухай эндэ бэшэгдэһэн шүлэгүүдынь тобойсо гэршэлээ һэн. Ш. Байминовай бэлиг Байгалай эрьедэ шэнээр дэлбэрээ гэхэдэ алдуу бэшэ.

Буряад дайдаар дандаа
Бухиндаһан голнуудни -
Байгал тээшээ барандаа
Хатаргаһан хүлэгүүдни!..

("Онгосомни").

Поэт Байгалаа хүн шэнгеэр, нангин хайрата амиды юумэн шэнгеэр мэдэрнэ. Мүльһөөр хушагдан унташахадань, ямараар голхорно гээшэб?!

Үсэгэлдэр һая болотор
Гүсгэлдэйн ниидэлээр ерэдэг
Хайбан хайран долгидни,
Яахадаа гэнтэ һүнеэр
Ярьяа мүльһэн болошобот?!
Дүрбэн дүүрэн һара соо
Дүлии байхань Байгални.
Аяар эды үни соо
Арилаа сэнхир баярни.

Сээжэ хабшама уйдхартай хаһа бэшэ гү?

Долгид тухай нүгөодэ шүлэгөө

Элбэг түмэн долгидынь
Эрьеэл хүрэхэ наһатайл, -

гэжэ баһа гунигтайгаар дүүргэнэ. Хүн бүхэнэй оло хараһаншье һаа, хутагаар отолһон шэнги хурсаар хэлээгүй:

Газар тэнгэри хоёрой
Нэгэдэжэ хүмэрихые,
Гарам далай хоёрой
Ниилэлдэжэ һамархые

хёрхо нюдөөр хаража шададаг, поэт байгаали хүн хоёрой харилсаан, дэлхэйн мүнхэ ёһо жамаар гэнтын үзэгдэлнүүд тухай олон шүлэгтэй.

Байһан газар, бэшэһэн саг поэт хүндэ сэхэ нүлөөгүй. Хэрбээ Шагдар Дашеевич "Буряад үнэндэ" тусхай корреспондентээр хүдэлхэдөө, Аха, Түнхэнэй ажалша, малшад тухай очеркнуудые, үдэрэй шухала асуудалнуудта зорюулагдаһан статьянуудые заабол бэшэхэ уялгатай байгаа һаань, ямар шүлэг, поэмэ бэшэхээ хүнһөө һураагүй байха, харин нюужа шахуу хүдэлжэ болоо. 60-аад оноор Хабаровскын партийна дээдэ һургуулида һуража байхадаа, коммунис үзэл суртал тухай хэмэл зохёолнуудые "шэхэдээгүй", харин Монгол, Буряад оронуудайнгаа түүхэ шудалжа, монгол баатар Лэвээнтэй тухай багадаа дуулаһан домогойнгоо удхаар "Сэргэ хадын сээжэдэ", гэжэ түүхын баримтата томо поэмэ бэшээ һэн. Теэд тэрэ зохёолынь хорёод шахуу жэлэй туршада "дарагдажа" арай гэжэ "нара хараа" бэлэй.

Харин Советскэ Союзай Герой Жамбал Тулаев тухай поэмэнь гуурһанай бэхын хатаагүйдэ, түргэхэн толилогдошоһон байха. Поэт баатарайнгаа дайлалдаһан замаар номоо хэблүүлжэрхиһэн хойноо ябажа ерээ бэлэй. Түрүүн ошоо һаань, аргагүй ашатай байха һэн бээ. Ошожошье ядаагүй...

Эдэ зохёолнуудһаань халта хадууржа,

Нуураа орхиһон
Нугаһан мэтэ,
Гэрээшье үлөөн,
Хэрэгэй түлөө шуумайха, -

поэдэй зан абари, хүн шанар тухай элирхэйлэн тогтохо дуран хүрэнэ. Эдир залууһаа ниитын хэрэгтэ эдэбхитэй шударгы хүн хадаа Шагдар Дашеевич ямаршье хэрэгээр арсажа, гэдэргээ таталдажа байдаггүй. Нэгэтэ литературна нэгэдэлээрээ аймагай түб Хэрэпһээ далаад модоной зайда оршодог һургуулида үдэшэлэн тээшэ ошожо, уулзалга үнгэргэхэ хэрэг гэнтэ гараба. Машина олдобошье, хүмнай үсөөн, Шагдар Дашеевичэйдэ гүйлгэжэ ошоходомнай, байшан гэрэйнгээ газаахи бага гэр шэнэлжэ табиха гэжэ сүлөөгүй, модо шулажа, хайжа байба. Ошоё гэжэ гуйхадамнай, олоншье үгэ шагнангүй: "Зай!" - гээд лэ, һүхэеэ модондоо хадаагаад, гэртээ гүйжэ ороод, самсаа һэлгээд лэ, сайшье уунгүй ябалсашоо бэлэй. Һургуулиин үхибүүдээр уулзажа, шүлэг зохёолоо уншажа, тэдэндэ сэдьхэлэйнээ ульһа хүртөөхэнь өөрынь гэрэй барилгаһаа үлүүгээр ойлгогдоо гээшэл даа. Концертын гү, дамжуулгын гү, һунгуулиин гү, али юрэ делегациин гү - элдэб хэрэгээр Аха, Захаамин, Алайр, Монголоор, Улаан-Удэ, Москвагаар хэды ябаагүйб?! Улаан залаатай, шобогор малгайгаа, хүхэ тэрлигээ үмдөөд, хэтэ, хутагаяа зүүгээд, ямар айлшадые аймагайнгаа зүгһөө Түнхэндөө хэды угтаа, удэшөөгүйб?! Тоо байгүй.

"Тулаевай зүргоор Украинаар ябажа ерэе", "Литвагай национальна паркнуудые харая", "Лев Гумилёвтой Ленинградта уулзая", - гэжэ нүхэдэйнгөө дурадхахада, алишье ушартань арсаагүй, ошолдоод лэ ерэдэг һэн.

Хаана түрэ хурим, хадаг табилган болоноб - тэндэ заабол Шагдар Дашеевич уригдаһаналэ байха. Тиигэжэ бүхы шахуу буряад нютагуудаар ябаа. Тиимэһээ нүхэдынь шогложо, "Республикын худа" гэжэ нэрэ үгөө юм. Энэнь "арадай поэт" гэжэ нэрэ зэргэһээ халташье доогуур дуулданагүй.

Тиимэһээ "Уулын үндэр үбгэд" гэжэ дүрбэдэхи номоо Буряадай номой хэблэлдэ гаргуулхаяа ябажа байхадань: "Түрэ хурим тухай таньһаа һайнаар мэдэхэ, бэшэжэ шадаха хүн хомор, энэмнай ут заншалаа мартажа байһан залуу үетэндэ угаа хэрэгтэй даа, бэшыт", - гэжэ хэблэлэйхид социальна захиа поэдтэ хэһэн юм.

Шагдар Дашеевич удангүй "Түрын түүрээлгэ" гэжэ поэмэ, шүлэгүүдһээ бүридэһэн гар бэшэгээ асараа һэн. Поэмынь уншахада, түрэл арадаймнай ажабайдал тогоон соо бусалжа байһан хэшэг эдеэн шэнгеэр тодоор харагдана, шэнэндэ соностоно, үнэрынь хангалтана. Арадай поэзиин хэлэн хамаг гоё нугалбаритайгаа эршэтэйгээр, тордиһогүйгөөр урдажа, урма зориг дэбэрээхээр зэдэлнэ:

Тохой шугын хонхор соо
Тугасшалан жэрьее!
Торгон ногоон набшыень
Тохомшолон жаргая!

Үгэ хэлэндээ жэншэдгүй хурса, үльгэр домогһоо, арадай аман зохёолһоо һабагшатай, философско шэглэлтэй поэт гэжэ Шагдар Байминовые анханһаа мэдэдэг, тиигэжэ тодорхойлдог байгаабди. Һүлэй үеынь шүлэгүүд, жэшээнь, "Сэдьхэлэй субад" гэжэ цикл энээндэмнай бүри этигүүлнэ.

Эхэ эсэгэ хоёрой
Эгээл нангин тушаал -
Тушаа урдань тогтоһон
Тушаа мүнгэн шүдэр лэ.

Хуу зүб байхын хажуугаар үгөөр ямар бэрхээр наадаһаан шүлэг бэ?! Зохёогшын шадабари ха юм даа. Шагдар Байминовай ямаршье зохёолдоторгэнтэ ялас гэһэн мүрнүүд заабол дайралдаха.

Түнхэнэй литературна нэгэдэлэй гол дундуур ябалсаһан поэт Шагдар Дашеевич Байминов өөрөө "Уулын үндэр үбгэн" гүүлэдэг болонхой. Нээрээшье үндэрэй оройһоо үргэн дэлхэйе хаймадан хаража, сэсэн бодолоо гүйлгэжэ зогсоһоншуу. "Поэт" гэһэн тон оншотой шүлэгтөө бэшээнээрнь, зонойнгоо зосоо долгиндо үлгыдүүлһэн..., зол шор хоёроор мансылуулһан..., хабар жабар хоёртой ханилһан поэдтэ хэлэхэ юумэн ехэ бээ.

Түрэл арадай түүхэ, ерээдүй, үри хүүгэд, аша, зээнэр... Зүрхэ үбдэхөөмэ, зүн һамараама үйлэ, ушарнууд олон. Гэбэшье һайн һанажа, һайн тээшэ эрмэлзэжэ ябахада, ямар гоёб?!

Зон ниитын дунда
Зориг тэгшэ,
Зосоо уужам ябанабди.
Зохид хүнгэн зандаа
Золтой һайн ябанабди.

Иимэ ябыт даа, уулынхай үндэр үбгэн!

Л. ТАПХАЕВ.

Түрэһөөр 70 наһанай ойдо

Шагдар БАЙМИНОВ

АРСА ТААНЫН ХАНГАЛ СООГУУР

БУГЫН ЭБЭР

Матаар модон тагшаһаа
Мандаһан һалаа сэсэгтэл,
Бугын зантан тархиһаа
Бултайн гараһан
эбэрнүүд.
Гал бадараа дуранһаа
Гараһан шуһан залаа—
Элүүр, үлбэр уладай
Эм болоһон эбэрнүүд.
Хүнэй шадал һэргээхэ
Хүсэ бэедээ шэнгээжэ,
Хабартаа баһа
бултайгаад,
Хагдардаг намартаа
эбэрнүүд.

БУЛГАН

Һалбаран мандаһан
зүүдэншүү,
Һарьдаг үндэрэй хормойдо,
Хажуудашни ойрохоно
Хабшал уйтан жалга соо
Анарьяатан хоорондоо
Амин үхэлэй тэмсэлые
Үргэлжэ хэжэ байхал,
Үйлэ хубинь тиимэл...
Азарга булганайнгаа
багтахагүй
Аньһартайхан уурхай
зохёон,
Эхэ булган үриеэ
Ехэ болгохо тэмсэһээр.
Ушар юуб гэхэдэ,
Азарга булган шунахай
юм.
Аргын тэрээндэ олдоол һаа,
Амидыгаар хүбүүгээ
эдидэг юм.
Шулуунай хурса эрмэгтэ
Шударжа шүдэеэ
хурсадхадаг,
Шуһан халуун ундатай
Шуран зээрэг тэдэнэр
Бага жэжэ амитадай
Бахалуур бажуун
амидардаг.
Эгээл манай Саяанай
Энхэ байдалай хүмэгтэ
Хоморхоноршье һаа
үдэһэн,
Хоргодоһоршье һаа
тодорһон,
Буряад нютагтам
байрлаһан
Булган яагаа дошхом даа!

ҺАРЛАГ

Ташалан, үбэр дамжаһаар,
Таража бэлшэһэн
һарлагуудые
Хараа һаа дорохоо
һарабшалан,
Хашагууд гэжэ һанахаар
лэ.
Яһан туруун халтирангүй,
Яаһан бэрхээр
торосолдоноб!
Тэды дээрэһээ
далдирангүй,
Тэдэнэй нюдэн согтонол
гээд,
Гайхантагнан байтаршни,
Хайнаг өөдөө дабхижа,
Нэгэл мэдэн гэхэдэшни,
Шулуун хадын оройдо
Шумуул мэтэ няалдашоод,
Үлир тааныи дундаһаа
Үлын шамай шэртэхэл.
Баабгай шоноһоо айхадаа,
Байса дамжан ошоогүйл,—
Байгаалидаа дурлахадаа,
Баатаршалан ябана бшуу.

ТЭХЭ

Хүнды жалгын эхинһээ
Хүбшын орой шэртэжэ,
Агууехэ баярай
Амтан дээрэ жаргахаш,
Тунга алтан наранай
Туяан доро һаргахаш.
Тэнгэриин сагаан
толёондо
Тэхын һүрэг тодорно,
Таанын хужар долёохоор
Тангаралдаһаар ходорно.
Агаар һалхи зүһэжэ,
Ара гэдэргээ хитарһан
Багжа хоёр эбэртэй,
Үлгэн дэлхэйн үнгые
Үе соогоо зүлгэһэн
Үнэн һамбай һахалтай
Тэхын һүрэг зундаа
Тэнгэриин толёондо
һайхан даа.
Тэрэ аяар хярын үзүүртэ,
Тэнгэриин ороной богоһо
дээр
Тэршээ солбон тэхэ

Тэнхээ шадалаа мэдүүлэн,
Түрүүн дээрээ хатарһаар,
Тунаһан үүлэн соо
хайлашахал.
Арса таанын хангал
соогуур
Атарлажа бэлшэһэн
Эгээ дээдын сүлөө
Эрмэг шулуун үндэртэ
Жаргаба гэһэн тэрэмнай,
Жадын үзүүр туршаха
Жама хатуу ёһотой юм.
Илангаяа ороон дээрээ
Илалтаар жүрөөдэһэн,
Хоёр Бабанын хоорондын
Хорон яагаа ехэб даа?!
Арайл гэжэ ушараа һаа,
Алажа нэгэеэ һаладаг даа.
Дүрбэн шэдитэ
туруугаараа
Дүмэн тогтоод байсын
хүмэгһөө,
Дүшэн алда үрхэ руу
Дээрэһээ доошоо
һүрэхэдөө,
Эбэр дээрээ тогтохо
Өөрсэ мэргэн эрдэмтэй,
Тэхэ ехын һүлдэ
Тэнгэритэеэ мүнхэл.

МОРИНОЙ СОЛО

Хурдан моридой урилдаан,
Хуа тооно татуулжа,
Урма баярай дэбэрэн,
Улам дээшээ бадархада,
Түүхэ далайн долгилоон
Түргэн сагаар
ниилэһэншүүл.
Шэнэ хүсөөр эбхэржэ,
Нэшэжэл эрьеэ
байһаншуул.
Хүлэг моридой дүүлилдэн,
Хүл ниилэн табархада,
Хүнэй сэдьхэлэй орьёлон,
Ниидэн дээшээ доһолходо,
Шэнэ үеын юрьеэн,
Шэнхинэжэ одоо
ороһоншуул.
Шуурга далайн долгитой
Ниилэлдэжэл
байһаншуул.
Тогтон торонгүй моридой
Турьян урагшаа дабхижа,
Торгон тугуудай үргэгдэн,
Толгой дээрэ задархада,
Шэн ехэ зоригтоной
Шэлжэн орохонь гоёл байн
даа,
Шэдитэ сагай илалтын
Туйлагдаһань дүтэл байн
даа.

* * *

Хүлэгтэеэ хамтарһан
Хүн бүхэн баатар һэн тула
Одоо даа, тэмсэлэй хүсөөр
Олдоһон бүхы илалтын
Эгээл тэн хахадынь
Эрдэни сүлхэ моринһоол.
Нүрөөтэйхэн дэлхэйн
һүрөөтэйхэн харгыда
Нюрган дээрээ эзэеэ
Үргэн ябаа морин даа.
Оройнь сагаан одые
Олгоһон хүлэг даа.

* * *

Мэргэн хёрхоор хараха
Мэлмэн хоёр нюдэтэй,
Һэрэмжэлэн шагнаха
Һэлмэ дэльбэ шэхэтэй,
Һарналзаһан хамартай
Һамарһан толгойтой
Морин тухай дуулажа,
Мориной соло дуудая.
Шубуушалан хиидэхэ
Шурган уран бэетэй,
Дүүлин сабшан табарха
Дүрбэн булад туруутай,
Долги татан харьялха
Торгон һүүл дэлһэтэй
Мориёо магтан дуулажа,
Мориной соло дуудая,
Урагшаа дабшан орохын
Дугы бэеэрээ гүүлэһэн,
Уран сагаан дэлхэйн
Дуран шэмэг болоһон
Морин тухай дуугаа
Морин хуураар татая!
Үндэр ехэ солыень
Үеын үедэ дуудая!

СУРАНЗАН МЭРГЭН ТУЛАЕВАЙ СОЛО ҮРГЭН МАГТАЯ!

("Жамбал баатар" гэжэ поэмын оролто)

Зуралзаһаар үнгэрдэг
Зуугаад, зуугаад жэлнүүд
лэ.
Бууралтаһаар үбгэрдэг
Булта дэлхэйн хүнүүд лэ.
Гэбэшье сагай утада
һуларангүй
Гэрэлтэн байдаг одод бии.
Шабха замагта
дарагдангүй,
Шэжэртэн байдаг
нэрэнүүд бии.
Дурдая мүнөө нэгэ нэрэ
Дуһал үргэн далайда.
Хуурдая одоо нэгэ зэргэ
Хүшэр зам гаталһан
тухайда!
Эсэгэ ороной байлдаанда
Эрэлхэгээр тэмсэжэ,
Оронойнгоо, арадайнгаа
Одон золые хамгаалжа,
Агууехэ илалта
Асаралсаһан
баатарайнгаа
Гаталһан ехэ замые
Гаршаг һиилэн алталая!
Гүрэлөө үндэһэн аялгаар
Габьяа солынь мүнхэлэе!
Буряадаа, Түнхэнөө,
Булта зоноо, нүхэдөө
Суурхуулан магтуулһан
Суранзан мэргэн Тулаевай
Соло үргэн магтая!
Мүнхэ нэрэ хүшөө доронь
Мүнгэн сэсэг тария даа.
Мүнхэ хэтэдээ толорхыень
Мүшэн зулаа бария даа.

Хүн ба үе саг

НЭРЭНҮҮДЫНЬ САГААРУУЛАГДАБА

Буряад Республикада ажаһуурһанаа хашалган хамалганда орохон зоной нэрэнүүдынь 1996 ондо сагааруулагдаба гэбэл:

1. **Бамбалаева** Сырен Убашеевна, 1888 ондо Ахын аймагай Бүрдэн-Гол нютагта түрэһэн. Ахын аймагай Балагта һууринда ажаһуухадаа, "Ким" колхоздо хүдэлһэн байна. УК-гай 58-10 статьягай ёһоор 1937 оной декабриин 8-да 10 жэлээр эрхэеэ хаһагдаһан юм. 1942 оной июлиин 2-то Канск хотын Краслагта наһа барахан.

2. **Илларионов** Василий Иванович, 1877 оной апрелиин 24-дэ Оренбургын областиин Бузукска районой Тримихайловска нютагта түрэһэн. Улаан-Үдэ хотодо ажаһуухадаа, "Росглавкондитерта" тоо бүридхэгшөөр хүдэлһэн байна. УК-гай 58-7, 58-10, 58-13 статьянуудай ёһоор 1938 оной ноябриин 4-дэ эрхэеэ хаһагдаа. 1939 оной октябриин 9-дэ сүлөөлэгдэһэн юм.

3. **Грешилов** Андрей Семенович, 1896 ондо Шэтын областиин Красночикойско районой Борохоево нютагта түрэһэн. Кабанскын райондо ажаһуухадаа, Кабанскын ЛПХ-гай директорээр хүдэлөө. УК-гай 58-7, 17, 58-8, 58-9, 58-11 статьянуудаар 1938 оной июниин 2-то 10 жэлээр эрхэеэ хаһагдаһан юм. 1941 оной мартын 3-да сүлөөлэгдэһэн байна.

4. **Жамбалов** Ринчин, 1901 ондо Бэшүүрэй аймагай Хоолой нютагта түрэһэн. Энэл аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхоздо хүдэлһэн байна. РСФСР-эй УК-гай 58-2, 58-10, 58-11 статьянуудай ёһоор 1939 оной февралиин 28-да эрхэеэ хаһагдаа. 1940 оной январиин 22-то сүлөөлэгдэһэн юм.

5. **Зундуев** Ламажап Доржиевич, 1909 ондо Бэшүүрэй аймагай Эдын-Адагта түрэһэн. "Большевик" колхоздо хүдэлһэн байна. РСФСР-эй УК-гай 58-11, 58-10, 58-2 статьянуудай ёһоор 1938 оной мартын 10-да эрхэеэ хаһагдаад, 1940 оной январиин 22-то сүлөөлэгдэһэн юм.

6. **Верхаев** Иван Николаевич, 1907 ондо Алайрай аймагай Хойшог нютагта түрэһэн. Кировэй нэрэмжэтэ колхоздо хүдэлөө. Бэшүүрэй аймагай Харлуун нютагта ажаһуугаа. Харлуунай эхин классуудай һургуулиие даагшаар хүдэлжэ байһанаа, УК-гай 58-2, 58-10, 58-11 статьянуудай ёһоор эрхэеэ хаһагдаһан, 1938 оной сентябриин 28-да сүлөөлэгдэһэн байна.

7. **Аюшеев** Бальбар Цыренович, 1896 ондо Бэшүүрэй аймагай Хоолой һууринда түрэһэн. УК-гай 58-2, 58-7, 58-11 статьянуудай ёһоор 1938 оной майн 30-да эрхэеэ хаһагдаад, 1939 оной сентябриин 28-да сүлөөлэгдэһэн юм.

8. **Аюшеев** Лупсан Батуевич, 1906 ондо Зэдын аймагай Шара-Азарга нютагта түрэһэн, "Улаан ангуушан" колхозой түрүүлэгшэ байгаа. УК-гай 58-2, 58-10, 58-11 статьянуудай ёһоор 1938 оной апрелиин 30-да эрхэеэ хаһагдаад, 1939 оной сентябриин 28-да сүлөөлэгдэһэн юм.

9. **Очиров** Данзан-Нима 1905 ондо Зэдын аймагай Бадлаха нютагта түрэһэн. "Улаан ангуушан" колхозой правлениин гэшүүн байгаа. УК-гай 58-11, 58-10, 58-2 статьянуудай ёһоор 1938 оной мартын 7-до эрхэеэ хаһагдаад, 1939 оной февраль соо сүлөөлэгдэһэн юм.

10. **Хадаев** Шагдур 1880 ондо Захааминай аймагай Санага нютагта түрэһэн. "Коминтерн" колхозой гэшүүн байгаа. УК-гай 58-11, 58-10, 58-2 статьянуудай ёһоор 1938 оной майн 10-да эрхэеэ хаһагдаад, 1939 оной февраль соо сүлөөлэгдэһэн юм.

11. **Аюшеев** Цыретор 1903 ондо Захааминай аймагай Енгорбой нютагта түрэһэн. Ежовой нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн байгаа. УК-гай 58-2, 58-10, 58-11 статьянуудай ёһоор 1938 оной мартын 6-да эрхэеэ хаһагдаад, 1939 оной февраль һарада сүлөөлэгдэһэн юм.

12. **Капустин** Конон Трофимович, 1862 ондо Хяагтын аймагай Тамир нютагта түрэһэн. УК-гай 58-10 статьягай ёһоор 1931 оной мартын 25-да эрхэеэ хаһагдаад, Туруханай хизаарта, сүлэлгын газарта 5 жэлээр эльгээгдэһэн.

13. **Бухашеев** Федор Николаевич, 1915 ондо Эрхүүгэй областиин Эхирэд-Булгадай аймагай Харанут нютагта түрэһэн. Улаан-Үдэ хотын мелькомбинадай клубые даагшаар хүдэлөө. УК-гай 58-1 "а", 58-10 статьянуудай ёһоор 1938 оной майн 31-дэ эрхэеэ хаһагдаад, 1939 оной августын 31-дэ сүлөөлэгдэһэн юм.

14. **Мункуев** Ринчин 1883 ондо Хориин аймагай Шара-Нуур нютагта түрэһэн. Загарайн аймагай Шулуута нютагта ажаһуугаа. УК-гай 58-10 статьягай ёһоор 1937 оной декабриин 9-дэ 10 жэлээр эрхэеэ хаһагдаһан байна.

15. **Павлов** Василий Макарович 1862 ондо Бэшүүр нютагта түрэһэн УК-гай 58-10 статьягай ёһоор 1937 оной декабриин 9-дэ 10 жэлээр эрхэеэ хаһагдаһан юм.

16. **Колмаков** Дмитрий Ильич 1880 ондо Баргажанай аймагай Бага-Үроо нютагта түрэһэн. Ой модоной ажахыда загаһашаараар хүдэлөө. УК-гай 58-10 статьягай ёһоор 1937 оной декабриин 29-дэ 10 жэлээр эрхэеэ хаһагдаһан юм.

17. **Батоев** Дугар 1874 ондо Агын аймагай Тугшан нютагта түрэһэн. УК-гай 58-10 статьягай ёһоор 1933 оной октябриин 28-да 5 жэлээр эрхэеэ хаһагдаһан юм.

18. **Жигмытов** Радна 1880 ондо Сэлэнгын аймагай Боргойн Залга һууринда түрэһэн. Дэрэстэйн дасанай габжа лама байгаа. УК-гай 58-10 статьягай ёһоор 1933 оной сентябриин 3-да 10 жэлээр эрхэеэ хаһагдаһан юм.

19. **Васильев** Юндун 1882 ондо Агын аймагай Зүдхэли нютагта түрэһэн. УК-гай 58-10 статьягай ёһоор 1933 оной октябриин 28-да 5 жэлээр эрхэеэ хаһагдаһан юм.

20. **Цыбиков** Базыр 1883 оной февралиин 18-да Хориин аймагай Хасууртын-Адаг нютагта түрэһэн. Анаагай дасанай габжа лама байгаа. Загарайн аймагай Үнэгэтэй нютагта ажаһуурһанаа, УК-гай 58-10 статьягай ёһоор 1937 оной декабриин 9-дэ 10 жэлээр эрхэеэ хаһагдаһан юм.

21. **Афанасьев** Петр Игнатьевич 1871 ондо Загарайн аймагай Шэнэ-Бэрээн нютагта түрэһэн. Улаан-Үдэ хотын шэлэй заводой харуулшанаар хүдэлһэн байна. УК-гай 58-10 статьягай ёһоор, 1941 оной майн 29-дэ 5 жэлээр эрхэеэ хаһагдаһан. Улаан-Үдэ хотын 1-дэхи промколонидо 1942 оной мартын 2-то наһа барахан юм.

22. **Бадмаев** Шойен 1885 ондо Агын аймагай Урта нютагта түрэһэн. Лама байһанаа, УК-гай 58-10 статьягай ёһоор 1933 оной октябриин 28-да 5 жэлээр эрхэеэ хаһагдаһан юм.

23. **Тунжиев** Данзан 1886 ондо Хяагтын аймагай Сүбүүгэ нютагта түрэһэн. Болтомурай дасанда эмшэ, гүрэмшэ, габжа лама байгаа. УК-гай 58-10 статьягай ёһоор 1933 оной сентябриин 3-да 10 жэлээр эрхэеэ хаһагдаһан юм.

24. **Цырендашин** Мунко Гомбоевич 1909 ондо Агын аймагай Урда-Агада түрэһэн. Эхин һургуулиин директор байгаа. УК-гай 58-10 статьягай ёһоор 1935 оной ноябриин 22-то эрхэеэ хаһагдаад, 1936 оной мартын 15-да сүлөөлэгдэһэн юм.

И. ГРИШИН,
РБ-гэй прокуратурын
таһагай начальник.

ябуулагша Андре́й Урупхеевич Модогоевто Улаан-Удэ хотодо хүшөө бодхоохо тухай" гэhэн тогтоол байгша оной июниин 3-да абтаа hэн.

Зай, иигээд, бидэнэрэй үүсхэлые дэмжэhэн иимэ hайн hайхан тогтоолой абтаад байхада, хүшөө бодхоохын тула проект табиха, мүн барилгада мүнгэн хэрэгтэй болоо hэн. Энэ хэрэгтэмнай республикын 60-аад предприяти, эмхи зургаан горитой ехэ туhаламжа үзүүлжэ, нютагаймнай хүбүүндэ зорюулагдаhан хүшөө түргэн саг соо бэлэн болгогдожо, мүнөөдэр эндэ табигдаба гээшэ. Бидэнэртэ туhаламжа үзүүлhэн хотын бүхы предприяти , эмхи зургаануудта баяр баясхалан хүргэнэбди, - гэжэ Б. Н. Николаев хэлэнэ.

таhалгаряагүй ябажа, бидэнэртэ хэды ехэ туhа хүргэдэг байhыень hайн мэдэнэбди. Ажахынуудай хонишод, hаалишадые нэрэ, обогоорнь нэрлэжэ, шанаhан сайень уужа, ажал хэрэгүүд тухайнь дүтөөр хөөрэлдэжэ гарадаг заншалтай байhан юм. Тиимэhээл ажахын алишье hалбари дээрэ хүдэлжэ ябагшад даажа абаhан ажал хэрэгээ жэншэдгүй hайнаар хэхын түлөө үнэн зүрхэнhөө ороллодог байгаа, - гэжэ Россин Федерациин компартиин Буряадай эмхиин гүйсэдхэхы комитедэй түрүүлэгшэ В. Б. Базаров хэлэнэ.

СССР-эй Верховно Советэй депутат ябаhан, локомотив-вагон заhабарилгын заводой мүндэлhэн түрүүшын үдэрhөө хүдэлhэн, Социалис Ажалай Герой Б. З. Поздеев үгэ хэлэхэдээ, иигэжэ мэдүүлээ: "Хүндэтэ нүхэд, мүнөөдэр манай республикын hалбаран хүгжэхын түлөө бүхы наhаяа зорюулhан, эмхидхэхы ехэ ажал ябуулhан нүхэртэмнай хүшөө бодхоогдобо. Энэнь ехэ

ДУРАСХААЛЫЕНЬ МҮНХЭЛБЭ

КПСС—эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь ябаhан Л. У. Модогоевто Улаан—Үдэ хотодо дурасхаалай хүшөө табигдажа, республикын олониитын зүгhөө hайшаал, магтаалда хүртэбэ. Мүнөө тус митингhээ хэгдэhэн фоторепортаж үргэн үншагшадтаа дурадхапабди.

Буряад Республикын Арадай Хуралай байшангай дэргэдэхи сэсэрлиг соо А. У. Модогоевто хүшөө бодхоолгодо зорюулагдаhан баяр ёhолол болобо.

Советскэ районой өөhэдын хүтэлбэриин захиргаанай гулваа А. А. Бертаков митингые нээгээд, эдэбхитэдэй бүлэгые хүтэлбэрилэгшэ Б. Н. Николаевта үгэ үгэбэ.

- Мүнөөдэр бидэнэр Буряад арадай алдарта хүбүүн А. У. Модогоевто зорюулагдан табигдаhан хүшөө нээлгын баяр ёhололдо сугларба гээшэбди. Энэмнай Андрей Урупхеевичтэй суггаа хүдэлжэ гараhан бидэнэртэ ойлгосотой, баясамааршье хэмжээ ябуулга болоно, - гэжэ Борис Николаевич үгэеэ эхилнэ. - Бидэнэр эдэбхитэдэй бүлэг байгуулжа, энэ хүшөө бодхоохо тухай зууршалга Буряад Республикын Правительствада бариhан байгаабди. Удангүй зууршалгамнай зүбшөөгдэжэ, "Буряад ороной политическэ болон түрэн түрын элитэ ажал

СССР-эй түрэнэй шангай лауреат, архитектор, проект зохёоhон П. Г. Зильберман, Буряад Республикын арадай уран зурааша, скульптор Г. Г. Васильев, сээжэ бэеын дүрсэ зураhан уран зураашад Н. И. Гаврилюк, Б. Б. Будаев, судна бүтээлгын заводой генеральна директор Г. И. Суканов, тус заводой цехые даагша Э. С. Машкович, шудхагшад аха дүүнэр Николай, Андрей Третьяковууд, "Улаан-Үдын авиазавод" гэhэн акционернэ бүлгэмэй хүтэлбэрилэгшэд В.Константинов, В. П. Кобылкин, "Импульс" гэжэ фирмын хүтэлбэрилэгшэ А. П. Елгин, мүн "Электромашина", Улаан-Үдын дулаа үгэдэг сетиин, бусад олон предприяти, фирмэнүүд хүшөө бодхоолгодо хабаадалсаа. Хүшөө нээлгэдэ хабаадаhан улаан-удынхид, илангаяа нүхэр Модогоевтой суг хамта хүдэлжэ гараhан партиин, дайнай, ажалай ветерануд, нютагаархидынь, гэр бүлынхидынь тон баяртай байhанаа үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ hэн.

- Андрей Урупхеевич, нээрээшье, Буряад ороной мэдээжэ ажал ябуулагша байhан гээшэ. Энэниие бидэнэр гэхэ гү, али партиин райкомой секретарьнар ябахадаа, бэе дээрээ үзэhэн байхабди. Тиихэдээ тэрэ хүдөө нютагуудаар

hайшаалтай, удха шанартай хэмжээ ябуулганууудай нэгэн болоно. Андрей Урупхеевич партиин обкомой нэгэдэхи секретаряар хүдэлжэ эхилhэн түрүүшын үдэрhөө республикын бүхы hалбаринууд дээрэ мэргэжэл hайнтай, ажал хүдэлмэриеэ hайн мэдэхэ, хүтэлбэрилхы тушаалда бэеэ харуулха кадрнуудые тон зүбөөр шэлэн оложо табидаг байhан юм".

- Эндэ үгэ хэлэhэн аха нүхэд А. У. Модогоевой кадрнуудта hаналаа табидаг тухай тон зүб тэмдэглээ. Тэдэнэй нэгэн бидэнэр залуу мэргэжэлтэдые зүрхэтэйгөөр лэ дэбжүүлжэ туршадаг, таhалгаряагүй шалгадаг, туhаламжа үзүүлдэг байhан юм. Эдэ бүгэдэдэнь бидэнэр нүхэр Модогоевые өөрынгөө эсэгэ мэтээр хүндэлжэ, хододоо hанажа ябахабди. hайнта даа, хүшөө бодхоохо хэрэгые бэе дээрээ даажа абаhан таанад - эдэбхитэдтэ баярые хүргэнэбди, - гэжэ "Бурятэнерго" гэжэ акционернэ бүлгэмэй генеральна директор Г.О. Борисов тэмдэглэнэ.

Митинг дээрэ хотын ветерануудай зүгhөө В. В. Заикина, Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.И. Семёнов, А. У. Модогоевой түрэhэн тоонто нютагhаань ерэhэн Эрхүүгэй областиин Баяндайн аймагай Загата нютагай захиргаанай зайhан Ю. Ф. Дамбуев гэгшэд үгэ хэлэжэ, Буряад ороной мэдээжэ хүбүүдэй нэгэн А. У. Модогоевой дурасхаалай хүшөө бодхоолгодо эдэбхитэйгээр хабаадаhан Улаан-Үдэ хотын, мүн республикын эдэбхитэдтэ баяр баясхалан хүргэбэ.

Удаань А. У. Модогоевой хүшөөдэ олониитын, мүн гэр бүлын зүгhөө баглаа сэсэгүүд табигдаа.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: хүшөө нээлгын үедэ Б. Николаев үгэ хэлэнэ; митингэ хабаадагшад.

С.БАЛДУЕВАЙ фото.

Д. Ц. ДОНДУПОВ

Республикын хүдөө ажахын үйлэдбэриие эдэбхитэйгээр эмхидхэгшэдэй нэгэн - Данцаран Цыденжапович Дондупов удаан саг соо хүндөөр үбшэлhэнэй удаа наhа бараба.

Данцаран Цыденжапович Хурамхаанай районой Аргата нютагта 1930 ондо түрэhэн юм.

Тэрэ Калининай нэрэмжэтэ колхоздо үшөө 1943 ондо ажаллажа эхилээд, өөрынгөө бүхы ажабайдалые районой экономикын хүгжэлтэдэ зорюулhан байна.

Д. Ц. Дондупов Совет Армиин зэргэдэ 1950 ондо алба хэжэ дүүргэhэнэй удаа мэргэжэл дээшэлүүлгын hургуулида hураа, hүүлээрнь түрэл колхозойнгоо зоотехнигээр ажаллаа.

1963 он болотор тэрэ совет, партийна болон ажахын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаhан намтартай. Хүтэлбэрилхы кадрнуудые бэлдэдэг hургуули дүүргэhэнэй удаа Хурамхаанай совхозой директорээр томилогдоо hэн. 15 жэлэй туршада директорээр ажаллаха зуураа ажахынгаа материально-техническэ үндэhэ hууриие бэхижүүлхэ, соёлой болон ажаhуудалай объектнүүдые бариха талаар ехэ хүдэлмэри бүтээhэн алдартай.

Д. Ц. Дондупов наhанайнгаа амаралтада гарахаhаа урид Аргатын совхозой директорээр ажаллажа, тус ажахые районойнгоо түрүү ажахынуудай нэгэн болгоhон байна.

Данцаран Цыденжапович хүн зоной дунда хүндэтэй, республика дотороо мэдээжэ ажал ябуулагша болотороо ургаа. Тэрэ Буряадай АССР-эй Верховно Советэй депутадаар hунгагдаhан, Хүндэлэлэй Тэмдэг орденоор болон олон медальнуудаар шагнагдаhан байгаа. Д. Ц. Дондупов тухай гэрэлтэ hайхан дурасхаал нютагайнь хүнүүдэй, мүн тэрээнтэй суггаа ажаллаhан хүнүүдэй сэдьхэл зүрхэндэ хэтэ мүнхэдөө үлэхэл.

Л. В. Потапов, М. И. Семенов, В. К. Агалов, О. В. Хышиктуев, Р. Б. Гармаев, Б. Ц. Семенов, В. Б. Саганов, В. Р. Очиров, Т. Ч. Цыбиков, В. В. Бубнов, В. Д. Цыренов, В. Б. Базаров, Д. Ю. Цыбикжапов, К. Д. Дагбаев, Ю. И. Алексеев, А. М. Янханов.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриин ветеран

Дансаран Цыденжапович ДОНДУПОВАЙ

наhа бараhан ушараар Буряад Республикын Правительство гэр бүлэдэнь, түрэлхидтэнь, дүтынь хүнүүдтэ гүнзэгы шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ.

„Ариг Ус"-
амжалтынтнай эхин

"АРИГ УС" ТЕЛЕРАДИОКОМПАНИ БОЛБОЛ ОНСО hОНИН, hАНААНДА ОРООГҮЙ РЕКЛАМЫН ЗҮЙЛНҮҮД МҮН

"АРИГ УС" телерадиокомпани танда ИИМЭ АША ТУҺАНУУДЫЕ дурадхана гэбэл:

– фирмын түхэл маягые зохёолго;

– соносхолнуудые бэлдэлгэ, үе–үе болоод гарадаг хэблэлнүүдтэ тэдэниие толилолго;

– рекламын ролигуудые – дээгүүр сэгнэгдэдэг видеофильмнүүдые үйлэдбэрилгэ, тэдэниие олон хэhэгээр буулгалга, "Ариг Ус" телерадиокомпаниин программануудта тунхаглалга;

– захилаар найруулганууды зохёожо, тус-тус газарнуудта ошожо, репортаж хэлгэ.

"Ариг Ус" телерадиокомпани рекламын талаар олон янзын аша туhануудые дурадхан, танай фирмэдэ саашадаа hалбаран хүгжэжэ байхыень хүсэнэ.

Манай хаяг: г. Улан-Удэ, ул. Каландаришвили, 23, кабинет №; г. Улан-Удэ, ул. Борсоева 7 а, офис 409
тел. 2-29-66, 2-30-14.

Эмхидхэн байгуулагшад -Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Редактор А. Л. АНГАРХАЕВ.

РЕДАКЦИОННО'КОЛЛЕГИ: **С.Д.РИНЧИНОВ (редакторай орлогшю), Р.Б.ГАРМАЕВ (Буряад Республикын Президентын ба Правительствын аппарат), Д.Д.СУНДАРОН (Буряад Республикын Арадай Хурал), таhагуудые даагшад: Г. Х. ДАШЕЕВА, Ц. Ц. ДОНДОГОЙ, С. Д. ОЧИРОВ, Т.В.САМБЯЛОВА , В.И.ПИНТАЕВ (хэблэлэй директор).**

Манай адрес:
670000, Улаан-Удэ, Каландаришвилиин үйлсэ, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци.

Газетэ хэблэлэй 2 хуудаhан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэhэг 4317. Хэблэлдэ тушаагдаhан саг 17.00.

"Республиканска типографи" гэhэн АО-до газетэ хэблэгдээ. Директорэйнь телефон: 2-40-45. Б-0079-дэхи номертойгоор бүридхэлдэ абтанхай. Заказ № 7869.

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмнын - 2-54-54, редакторай орлогшын- 2-68-08, харюусалгата секретариин - 2-50-52, секретариадай - 2-62-62, таhагууд: нийгэм-политическэ - 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа - 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой, эрдэмэй болон hургуулинуудай - 2-60-21, (даагшань), 2-57-63, олониитын хүдэлмэриин ба мэдээсэлэй - 2-54-93, (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын - 2-67-81; корректорнуудэй - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-76. Манай корреспондентнууд: Агинскда - 3-42-19; Закаменскда - 30-61.

" Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтери - 2-23-67, вахта - 2-35-95.